

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Petra Přenosilová

Vrácení daru z darovací smlouvy

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vrácení daru z darovací smlouvy vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Jihlavě dne 13. 3. 2014

Petra Přenosilová

„Tímto bych velmi ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Tomáši Tintěrovi PhD., za odborné vedení a cenné rady při tvorbě této diplomové práce.“

Obsah:

Úvod	5
1. Darovací smlouva.....	8
1.1 Vznik a náležitosti závazkového právního vztahu.....	9
1.2 Zánik právního vztahu z darovací smlouvy	14
2. Právní úprava vrácení daru.....	16
2.1 Odvolání daru a domáhání se jeho vrácení.....	17
2.2 Odvolání daru v kontextu dobrých mravů	23
3. Sporné otázky související s vrácením daru	26
3.1 Osoba blízká versus člen rodiny	27
3.2 Darování manželům, mezi manžely, a vrácení daru manželům	29
3.3 Darování nezletilému dítěti.....	31
3.4 Okamžik zániku darovacího vztahu na základě chování obdarovaného	32
4. Darování v anglickém právním systému.....	34
4.1 Postavení darování v anglickém právním systému	34
4.2 Darování pro náboženské účely a dary advokátům	38
Závěr.....	40
Seznam použitých zdrojů	44
Shrnutí	47
Summary.....	48
Klíčová slova/Key words.....	49

Úvod

Problematika vrácení daru mě oslovila již v době, kdy jsem se jako studentka druhého ročníku připravovala na semináře z občanského práva. Povinnou literaturou byla učebnice *Občanské práva hmotné*¹ od autorů J. Švestky a J. Dvořáka, kde J. Švestka rozvádí svůj názor na vrácení daru, je-li tímto darem nemovitost, ale i například téma osob blízkých v souvislosti s vrácením daru. Jeho pojetí, vycházející z dříve publikovaného článku v *Právních rozhledech*, který zmiňuji níže, jsem se tehdy naučila jako správné s tím, že jsem vzala v potaz i odlišný, většinový právní názor. Získala jsem však pocit, že ohledně vrácení daru panují velké nejasnosti, jejichž bližší analýza bude zajímavá a smysluplná, neboť mám za to, že jejich ucelené přiblížení dosud není zpracováno.

Původně jsem vycházela pouze ze zákona č. 40/1964 Sb., tedy do konce loňského roku účinného občanského zákoníku. Poté, co nabyl účinnosti nový kodex, jsem se diplomovou prací rozhodla pojmout jednak jako určité srovnání současné a předchozí právní úpravy, jednak jako rozbor nejasností a odlišných právních názorů, které jsou s vrácením daru spjaty. Také zařazuji srovnání s obecným zákoníkem občanským (OZO), který byl po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 převzat zákonem č. 11/1918 Sb. (tzv. recepční normou) z období rakousko-uherského mocnářství. Důvodem je, že nový kodex z něj ohledně vrácení daru do značné míry vychází. Přestože jde o právní úpravu staršího data, stala se velkou inspirací i pro významné legislativní počiny dnešní doby.

Domnívám se, že právní úprava zahrnutá v zákoně č. 40/1964 byla tak stručná, že nepostačovala k pokrytí všech praktických otázek, které s vrácením daru souvisí a zákonný text musely „nahrazovat“ svými rozhodnutími soudy. Stručnost zákona byla podle mého mínění také důvodem pro vznik různých teoretických sporů. Mám za to, že nový kodex, který téma vrácení daru rozšiřuje, tyto spory řeší a neponechává takový prostor pro uvažování soudů.

Cílem mé diplomové práce je tedy porovnání tématu vrácení daru tak, je upraven nyní a jak byl upraven dle zákona č. 40/1964 Sb. a především shrnutí problematických otázek a názorů právní teorie. Přitom se snažím co nejvíce začlenit i rozhodnutí vycházející z praxe českých soudů, protože mám za to, že právě na skutečných případech lze nejlépe osvětlit teoretické otázky a souvislosti. Budu zjišťovat, jak se liší vrácení daru podle staré a nové právní úpravy, zda došlo ke změnám a co znamenají. Rovněž si kladu otázky, jaké jsou

¹ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 181 – 187.

sporné aspekty vrácení daru, z čeho vycházejí a jaké mají následky pro rozhodování soudů.

Součástí mojí diplomové práce bude také srovnání institutu darování tak, jak je upraven ve Velké Británii, kde jsem absolvovala studijní pobyt Erasmus, v porovnání s účinnou právní úpravou v České republice.

Při psaní práce budu využívat především srovnávací metody, budu porovnávat nový kodex, se zákonem č. 40/1964 Sb. a rovněž obecným zákoníkem občanským (dále OZO) jako kodexem využívaným v období první republiky. Srovnávání použiji také u komparační kapitoly, kdy porovnáám českou a anglickou právní úpravu a zjistím případné podobnosti nebo naopak rozdílnosti ohledně darování. Mimoto uplatním také metody logické, využiji především analýzu, kdy rozeberu ustanovení týkající se vrácení daru a podrobně se budu zabývat otázkami, které souvisí s jeho jednotlivými součástmi.

Vrácením daru jako poměrně úzkým tématem se zabývají jak monografie, tak především odborné články. K monografiím se řadí jednak K. Eliáš jako autor *Velkého akademického komentáře k občanskému zákoníku*² a také publikace *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*³, dále publikace *Občanský zákoník: komentář*⁴ autorů O. Jehličky, J. Švestky a M. Škárové, i různé další. Významnými zdroji, které se zabývají hlavně praktickými otázkami vrácení daru, jsou odborné články, zde bych vyzdvihla článek J. Mikeše a J. Švestky *Nad základními otázkami vrácení daru*⁵, publikovaném v *Právních rozhledech*, který vysvětluje pohled autorů na různé otázky související s vrácením daru a kterým se budu zabývat v samostatné podkapitole, protože je odlišný od pohledu, který zastává většina ostatních teoretiků a především soudní praxe. Velmi podrobně téma řeší například i P. Vrchy v článku *Vrácení daru* publikovaném v *Právním rádci*, který srovnává právní úpravu dle zákona č. 40/1964 s OZO a rovněž využívá judikaturu.⁶ Pro srovnání právní úpravy současné s OZO je pro mě hlavním zdrojem *Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské*

² ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 2. svazek. Praha: Linde, 2008, 1791 – 1803.

³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 803 – 810.

⁴ JEHLIČKA, Oldřich. ŠVESTKA, Jiří. ŠKÁROVÁ, Marie a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 685 – 695.

⁵ MIKEŠ, Jiří. ŠVESTKA, Jiří. *Nad základními otázkami vrácení daru dárce*. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č.4, str. 155 - 200.

⁶ VRCHA, Pavel. *Vrácení daru*. *Právní rádce*, 1997, roč. 5, č. 12, s. 4 – 11.

*právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*⁷ autorů J. Roučka a J. Sedláčka, který podává vysvětlení pojmů souvisejících s vrácením daru včetně přehledu rozhodnutí nejvyšších soudů.

Rozhodovací činnost soudů zahrnu do své diplomové práce tím způsobem, že v rámci analýzy jednotlivých zákonných ustanovení budu zařazovat takové rozsudky či usnesení, o kterých budu mít za to, že jsou pro dané téma důležité nebo zajímavé. Přitom budu využívat jak webové stránky Nejvyššího soudu, tak Codexis Academia jako webovou aplikaci umožňující vyhledávání judikatury a právních předpisů.

Co se týká struktury mé diplomové práce, budu postupovat od otázek týkajících se darování obecně k otázkám specifitějším a dále k aspektům, které jsou pro dané téma sporné. V první kapitole se budu zabývat darovací smlouvou, krátce zmíním, z čeho darování vychází a jak bylo a je na našem území upraveno. Dále budu podrobněji rozebírat, co darem je a co naopak není, jaké jsou pojmové znaky darovací smlouvy, jakou má formu, a také způsob jejího vzniku a zániku, to vše v porovnání se zákonem č. 40/1964 Sb. a obecným zákoníkem občanským (OZO). Druhá kapitola bude řešit samotné vrácení daru, nejprve jeho východiska, poté způsob, jakým lze dar odvolat, kdy je to možné, co odvolání pro smluvní strany znamená, jaká je zde souvislost s dobrými mravy, opět v porovnání se staršími kodexy a prokládané judikaturou soudů. Třetí kapitola se bude týkat sporných otázek, které s vrácením daru souvisejí, jako je otázka, kdo může být osobou, po které lze vrácení daru požadovat, zda je přípustné darování manželům, či za jakých podmínek lze darovat nezletilému. Zde se také budu zabývat výše zmíněným článkem J. Mikeše a J. Švestky a porovnávat jejich právní názory s názory většiny právní teorie a soudní praxe. Čtvrtou kapitolou bude kapitola komparační, kterou bude tvořit krátký úvod do britského právního systému, dále teorie protiplnění, teorie promissory estoppel a jejich význam, porovnání jednotlivých aspektů darování v anglickém právu s darováním na našem území a rovněž otázky darů pro náboženské účely a darů advokátům, které se mi jeví jako velmi zajímavé a v naší právní úpravě neřešené.

⁷ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, část IV.* Praha: V.Linhart, 1936, s. 404 – 437.

1. Darovací smlouva

Na začátku této kapitoly chci předestřít, že historické právní úpravy, z nichž darovací smlouva vychází, nebo které ji už podrobně upravovaly, budu srovnávat a zmiňovat v průběhu celé práce. Institut darování je znám již z římského práva, které jej ale chápalo odlišným způsobem, a to velmi negativně, ve spojitosti s úplatkářstvím. Uskutečňovalo se nejčastěji formou stipulace, tedy jako formální verbální obligace. Vnímání darování změnilo poklasické právo římské, až justiniánské právo ale zavedlo pojmové znaky, které uplatňují i dnes (typicky bezúplatnost nebo jiný než právní důvod darování apod.).⁸

Co se týká moderních právních úprav, v OZO, který byl z dob Rakouska – Uherska převzat i pro období samostatné Československé republiky, byla úprava darovací smlouvy podobně obširná jako dnes, zahrnovala sedmáct paragrafů (§§ 938 – 956)⁹. Již tzv. střední občanský zákoník z roku 1950 ale tento závazkový právní vztah značně zestručňuje, je upraven pouze ve čtyřech ustanoveních, přičemž je výslovně vyloučeno darování pro případ smrti.¹⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., účinný do konce roku 2013, ve znění pozdějších předpisů, zahrnuje ohledně problematiky darování pouze tři paragrafy (§§ 628 – 630), je tak nejméně obsáhlý ze všech dosavadních občanských zákoníků.¹¹ V původním znění zákon č. 40/1964 Sb. zahrnoval ohledně darování ustanovení §§ 407 – 409. V kontextu tehdejšího režimu vlády jedné strany se vrácení daru lišilo v tom směru, že namísto hrubého porušení dobrých mravů bylo pro možnost vrácení daru určující hrubé porušení pravidel socialistického soužití. Po politických změnách a nastolení demokracie po listopadu 1989 prošel občanský zákoník velkými změnami, které se dotkly i darovací smlouvy. Mimo výše zmíněného hrubého porušení dobrých mravů byla zavedena nová pravidla pro formu darovací smlouvy a darovací slib.¹² Právní úprava se podle od letošního roku účinného kodexu v mnoha ohledech rozšířila a některé instituty dokonce obnovily po vzoru OZO – typicky právě darování pro případ smrti (*donatio mortis causa*), mnohem podrobněji rozpracováno je i odvolání daru.¹³

⁸ KAPITÁN, Zdeněk. Darovací smlouva a problematika povahy vrácení daru. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, roč. 7, č.1, s. 68 – 77.

⁹ Zákon č. 946/1811, obecný zákoník občanský, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících k 1.1. 1925.

¹⁰ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinný od 1.1. 1951.

¹¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 4. 1964.

¹² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 4. 1964, ve znění zákona č. 509/1991 Sb.

¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

1.1 Vznik a náležitosti závazkového právního vztahu

Myslím si, že darovací smlouva jako taková je hned po smlouvě kupní jedním z nejobvyklejších obligačních vztahů. Z vlastní zkušenosti mohu například poukázat na četnost darování v závislosti na restitučních nárocích – moji příbuzní získaly po pádu komunistického režimu v listopadu roku 1989 zemědělské pozemky, které se staly z velké části právě předmětem darování jejich potomkům. Aniž si to uvědomujeme, uzavíráme každoročně desítky darovacích smluv, nejčastěji ústních. Mám však za to, že ani písemná forma darovací smlouvy není žádnou výjimkou.

Darovací smlouva zavazuje jednu stranu (dárce, donátora) k bezplatnému převedení určité majetkové hodnoty do majetku druhé strany (obdarovaného). Darování proto předpokládá zmenšení majetku dárce a zvětšení majetku obdarovaného, přičemž úmyslem dárce je prokázat tím obdarovanému štědrost nebo projevit vděčnost.¹⁴ Předmětem tohoto dvoustranného právního jednání je dar, kterým bude typicky věc movitá nebo nemovitá, může to být ale i právo, popř. vše, co má majetkový význam, pokud to připouští jeho povaha.¹⁵ Darem může být podle K. Eliáše i výsledek určité činnosti (dílo), např. zorganizování výletu, píseň nebo úces.¹⁶ Pro srovnání uvádím, že prvorepublikový komentář k OZO k předmětu daru uvádí, že nemohou být darovány ty předměty, které nemohou trvale přejít do jmění obdarovaného, a to například z toho důvodu, že se obdarovaný zavazuje věc vrátit, nebo jde-li o lidskou práci, která se nedá odpoutat od člověka.¹⁷

Darování je však nutné odlišit od ostatních liberalit, které jsou bez právních následků, protože zde není vůle stran smluvně se vázat, liberalita totiž představuje dobrovolnou úsluhu, za kterou není očekávána odplata.¹⁸ Chápeme je zde úzce jako společenské služby ze zdvořilosti, přátelství nebo kolegiality (např. pozvání na večeři nebo nabídnutí cigarety) nebo také jako výraz občanské ochoty nebo dobročinnosti (např. formou dárcovských krátkých textových zpráv) či společenské konvence jako spropitné

¹⁴ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, s. 1876.

¹⁵ JEHLIČKA, Oldřich. ŠVESTKA, Jiří. ŠKÁROVÁ, Marie a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 685 – 686.

¹⁶ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, s.1877.

¹⁷ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, část IV*. Praha: V.Linhart, 1936, s. 408 - 409.

¹⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 803 – 804.

v restauraci.¹⁹ Nový kodex uvádí v § 2055 odst. 2 výslovně, že společenská úsluha nepředstavuje darování, pokud zde chování stran nesměřuje ke smluvnímu závazku. Znamená to tedy, že nemají-li strany vůli se smluvně vázat, nepůjde o darování, ale o jiné liberaly bez právních následků, na které se ustanovení o darování neuplatní.²⁰

Zákon č. 40/1964 Sb. se ohledně množství věcí nebo jiných hodnot, které jsou darovány, vůbec nevyjadřoval. Myslím si, že takový stav zavedl do darování velkou nejistotu. Dárce mohl slíbit obdarovanému jakoukoli věc, včetně toho, co ještě nenabyl, aniž by obdarovaný byl v tomto směru chráněn výslovnou právní úpravou. Nově účinný občanský zákoník (po vzoru OZO), tento stav změnil. Upravuje možnost dárce darovat jeho současný majetek v libovolném množství, co do budoucího majetku právo dárce omezuje jen na maximálně polovinu tohoto majetku. Kromě majetku je v novém občanském zákoníku upraveno i darování jednotlivé věci (jedné nebo určitého množství), pokud ji ještě dárce nemá, a to tak, že se musí smluvně zavázat, že ji opatří.²¹ Mám za to, že omezení dárce co do velikosti daru je další opatření, kterým je chráněn obdarovaný, především vzhledem k tomu, aby bylo naplněno legitimní očekávání, které mu vzniká na základě darovací smlouvy ohledně majetku, který dárce sám prozatím nenabyl.

Dalším pojmovým znakem darovací smlouvy je její bezúplatnost, což znamená, že za poskytnutí majetkového plnění se dárce nedostává od obdarovaného žádné majetkové protihodnoty – rozhodující je přitom projev vůle smluvních stran při uzavření smlouvy. Darování může být vázáno také na splnění podmínky, pokud by však bylo vázáno na splnění příkazu, pak nelze hovořit o bezúplatnosti.²² Zde bych ráda zmínila také problematiku tzv. sponzorských darů, jako pojmu, který je v praxi často využíván, ve skutečnosti jde však obvykle o úhradu spojenou s reklamou či propagací sponzora nebo jeho produktu neziskovou organizací, bezúplatnost jako pojmový znak darovací smlouvy se zde tedy nevyskytuje. O darovací smlouvě ve smyslu zákona a mám za to, že ani o odvolání daru, zde nelze hovořit, jde o určitou protislužbu za poskytnutou finanční částku.²³

¹⁹ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, s.1876.

²⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 803 – 804.

²¹ Tamtéž, s. 804-805.

²² FIALA Josef. KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář, II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s.1194.

²³ *Dary*. [online] sagit.cz, [cit.9.2.2014]. Dostupné na <
<http://www.sagit.cz/pages/delfinheslatxt.asp?cd=150&typ=r&levelid=DARY.HTM>>.

Rovněž je důležité, aby byl dar poskytnut dobrovolně. Podle mého názoru je poskytnutí daru často výrazem společenské povinnosti, typicky při narozeninách či Vánocích, nebo níže uvedené darování jako výraz vděčnosti. Zákonná ustanovení o darování se proto nevztahují na případy, kdy ten, kdo plní, má k tomu právní povinnost. Darem tedy není například zaplacení nálezného či placení výživného. Za dobrovolné plnění lze však považovat tzv. dary odměnou, což jsou případy, kdy dárce poskytuje dar jako odměnu za něco, co není povinen odměnit (např. dar za záchranu života). Totéž platí i o darech vzájemných, kdy se při určité příležitosti tytéž osoby vzájemně obdarují.²⁴

Zatímco do konce loňského roku teorie a praxe tyto skutečnosti pouze dovozovaly, nový občanský zákoník je uvádí výslovně. Ustanovením § 2060 je upraveno renumeraturní (odměnné) darování, které je vnímáno jako výraz vděčnosti dárce. Podle tohoto ustanovení proto platí, že o darování za zásluhy nebo jako zvláštní odměnu půjde, pokud na dar příjemce již neměl právo dříve. To potvrzuje výše uvedené tvrzení, že nemůže jít o situace, kdy má jedna strana k určitému plnění právní povinnost.

Následující § 2061 nového kodexu pak zahrnuje vzájemné dary jako případ smíšeného darování (*negotium mixtum cum donatione*), kdy darováním bude jenom to, o č hodnota plnění jedné strany převyšuje hodnotu plnění druhé strany.²⁵ Chci rovněž poukázat na skutečnost, že nový občanský zákoník i zde ve velké míře vychází z OZO, právě § 2060 nového občanského zákoníku lze srovnat s § 941 OZO, který formuluje odměnné darování negativně. Podle tohoto ustanovení platilo, že pokud měl obdarovaný na odměnu právo, nejde o darování. Také § 2061 přebírá úpravu OZO, který v § 942 stanoví, že smlouvu lze považovat za darování jen v případě, že hodnota plnění jedné strany přesahuje hodnotu plnění strany druhé.²⁶ Lze proto potvrdit, že právní úprava z období Československé republiky byla pro tvůrce nového kodexu velkou inspirací, v případě darování byla některá ustanovení převzata téměř doslovně. Původ smíšeného darování ale vychází již z práva římského, které o tomto institutu hovoří v případě, kdy jedna strana

²⁴ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, s.1881.

²⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 805.

²⁶ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, část IV*. Praha: V.Linhart, 1936, s. 418 – 420.

sice straně druhé poskytuje protihodnotu, je však z vůle stran mnohem menší, resp. ve velkém nepoměru k získanému prospěchu.²⁷

Co se týká požadavků na formu darovací smlouvy, nový kodex povinnost písemnosti darovací smlouvy v ustanovení § 2057 odst. 1 rozšiřuje na věci zapsané do veřejného seznamu – na rozdíl od předchozího právního stavu tedy zahrnuje nejen nemovitosti, ale i ochranné známky, obchodní podíly apod., zachována zůstává písemná forma pro případ, kdy má být dar odevzdán až po uzavření smlouvy.²⁸ Kromě těchto výjimek se ovšem pro darovací smlouvu v duchu zásady neformálnosti právních jednání písemná forma nevyžaduje. OZO formu darovací smlouvy řešil podobně, podle § 943 stanovil, že z ústní darovací smlouvy uzavřené bez odevzdání věci nevzniká obdarovanému žalobní právo – to může být založeno písemnou listinou. Naopak, ve vysvětlení k tomuto ustanovení je uvedeno, že darování se skutečným odevzdáním nevyžaduje žádnou formu, znamená to tedy, že jak OZO, tak i zákon č. 40/1964 Sb. a stejně tak i nový kodex se na rozdíl od dalších otázek darování vesměs shodují.²⁹

Dle zákona č. 40/1964 Sb. darovací smlouva vznikala zpravidla reálně, tedy projevem vůle dárce a obdarovaného spojeným s odevzdáním a přijetím předmětu darování. Převzetím věci se míní její faktické uchopení, přebrání věci z „ruky do ruky“ – tím také dochází k převodu vlastnického práva k předmětu darování.³⁰ Občanský zákoník zde na základě § 628 odst. 1 nevyžadoval pro darovací smlouvu písemnou formu.³¹ Podle mého názoru, podobně jako u smlouvy kupní nebo i dalších druhů kontraktů, bude v zájmu právní jistoty obou smluvních stran praktičtější písemná forma i pro movité věci vyšší hodnoty. Písemnost závazku bude výhodnější jak pro obdarovaného, pro něž bude potvrzením o nabytí daru, tak především pro dárce, který může smlouvu použít v případě, že se bude domáhat vrácení daru – zabrání tak vlastní důkazní nouzi.

Zaujal mě případ, který v minulosti řešil Nejvyšší soud, podle jehož rozhodnutí k platnému darování postačí projevy vůle stran darovat a dar přijmout, aniž by musel být předmět daru odstraněn z místa svého uložení, předán obdarovanému a zase vrácen na

²⁷ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 92.

²⁸ Tamtéž, s. 92.

²⁹ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, část IV*. Praha: V.Linhart, 1936, s. 422-423.

³⁰ FIALA Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář, II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1194.

³¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 4. 1964.

místo, kde byl původně.³² Z toho vyplývá, že k platnému darování v takovýchto specifických případech (věc se stále nacházela na stejném místě ve stejném bytě) dojde, i když nedošlo ke skutečnému předání předmětu daru, ani nebyla uzavřena písemná smlouva. Tento způsob darování je však vyloučen u nemovitých věcí, a to jak u těch, které jsou zapsány v katastru nemovitostí, tak i těch, které v něm zapsány nejsou – zde se vyžaduje písemnost smlouvy.

Druhou formou darovací smlouvy ohledně movité věci je konsensuální smlouva, kterou dárce obdarovanému dar teprve slibuje a obdarovaný slib přijímá, zatímco plněno má být později. Proto se tato smlouva také označuje jako darovací slib.³³ Nový kodex jej, na rozdíl od předchozí právní úpravy, v § 2056 upravuje výslovně, když stanoví, že „*kdo druhému dar jen slíbí, není zavázán darovat, ale ten, kdo slib obdržel, má právo, aby mu slibující nahradil náklady účelně vynaložené v očekávání daru.*“. Na jednu stranu se zde sjednává možnost slibujícího dárce ustoupit z jakéhokoli důvodu od darování, na druhou stranu je patrná snaha nové právní úpravy o ochranu budoucího příjemce daru.³⁴ Může jít o případ, kdy přijímající osoba například očekává darování stavebního pozemku, má v úmyslu postavit si na ní rodinný dům, na který začne pořizovat stavební materiál. Potom je podle mě spravedlivé, že pokud se její očekávání ohledně daru nenaplní, má právo na náhradu vynaložených nákladů. S darovacím slibem souvisí i *clausula rebus sic stantibus* (klauzule nezměněných poměrů), podle které není možné na dárce spravedlivě požadovat, aby naplnil darovací slib, pokud takové plnění vážně ohrozilo dárce výživu nebo plnění dárce vyživovací povinnosti. Významná může být nepředvídatelná událost, kterou může být například onemocnění dárce mající za příčinu podstatnou změnu okolností, typicky změnu životních podmínek.³⁵ Myslím si, že formulování této možnosti dárce odpovídá morálním zásadám, protože by nebylo lidské požadovat po člověku, který je sám z objektivních důvodů bez prostředků na vlastní živobytí nebo plnění povinnosti ze zákona, aby podporoval jiné – ačkoli to přislíbil.

V souvislosti s účinností nového kodexu je nutné poznamenat, že v jeho části páté jsou upravena přechodná ustanovení, která se vztahují na darovací smlouvy vzniklé před jeho účinností. Ustanovení § 3028 odst. 3 uvádí, že „*není-li dále stanoveno jinak, řídí se právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti nového kodexu, včetně práv a*

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.9.2001, sp. zn. 25 Cdo 1005/99.

³³ FIALA Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář, II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s.1195 – 1196.

³⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 804.

³⁵ Tamtéž, s. 804.

povinností z porušení smluv uzavřených před nabytím jeho účinnosti, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se jím tato jejich práva a povinnosti budou řídit ode dne nabytí jeho účinnosti.“ V části páté již v rámci přechodných ustanovení není přímo ohledně darovací smlouvy jako součásti závazků stanoveno něco jiného, proto platí, že darovací smlouvy vzniklé do účinnosti nového kodexu se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., nebo, dohodnou-li se na tom smluvní strany, mají možnost řídit se novým kodexem. Mám za to, že jsou-li splněny zákonné podmínky pro možnost dárce odvolat dar, znamená to v případě odvolání daru pro nevděk, že obdarovaný svým jednáním porušil darovací smlouvu, uplatní se zde tedy také zákon č. 40/1964 Sb., neujedná-li se strany jinak, stejně tak v případě, kdy je darována věc mající vady, o kterých dárce věděl a neupozornil na ně obdarovaného.

1.2 Zánik právního vztahu z darovací smlouvy

Závazkový právní vztah z darovací smlouvy může zaniknout jednak z obecných důvodů, jednak zvláštním způsobem, typickým pro darování, jakým je vrácení daru na základě jednostranného projevu vůle obdarovaného, nebo dárce. V souvislosti s obecnými důvody bych ráda zmínila článek L. Fojtíka v Právním rádci, který uvažuje, zda je možné odstoupit od darovací smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek³⁶ (dle § 49 zákona č. 40/1964 Sb.).³⁷ I když by se mohlo zdát, že se tato možnost uplatní i u darovací smlouvy, není tomu tak, protože za darování se neposkytuje žádné protiplnění, znevýhodněn je zde dárce.³⁸ Rozhodnutí vrchního soudu dále potvrdil i Ústavní soud, který judikoval, že *„je zcela nemožné prokázat existenci nápadně nevýhodných podmínek v době uzavření smlouvy, neboť je to právní skutečnost, kterou vylučuje již prostý fakt darování jako dobrovolný bezplatný převod na straně dárce a úmysle tento bezplatný dar přijmout na straně obdarovaného”*.³⁹

Pro srovnání posunu právní úpravy se v této podkapitole budu především zabývat ustanovením § 629 zákona č. 40/1964 Sb., samotné vrácení daru budu podrobně rozebírat

³⁶ Nový kodex tuto možnost neupravuje, ale svou povahou je mu dle mého názoru blízké neúměrné zkrácení (§§ 1793 – 1795) a především lichva (§ 1796).

³⁷ FOJTÍK, Luboš. K zákonným možnostem vrácení daru a jedno zamyšlení o promlčení u práv z darovací smlouvy. Právní rádce, 2011, roč. 19, č. 7, s. 26 – 31.

³⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ve věci vedené pod sp. zn. 7 Cdo 95/92.

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.5.1997, sp. zn. II. ÚS 28/96.

v dalších kapitolách diplomové práce. Při analýze původu tohoto ustanovení § 629 předchází právní úpravy jsem zjistila, že důvodová zpráva k zákonu č. 40/1964 Sb. uvádí v jediné větě pouze, že díky tomuto ustanovení pronikl do právní úpravy další socialistický prvek.⁴⁰

Zákon v § 629 ukládal dárce, aby upozornil obdarovaného na případné vady, o kterých ví. Dárce je poté odpovědný jenom za vady, na které obdarovaného při nabídce daru neupozornil, nikoli už na vady, které se vyskytly až poté. Právě pro tyto vady daru, na které nebyl obdarovaný upozorněn, mohl dar dárce vrátit.⁴¹ Z toho vyplývá, že pro právo vrátit dar má význam doba, kdy se vada vyskytla.

Pokud jde o smlouvu reálnou, tak se jedná o vadu vyskytující se při uzavření smlouvy, u konsensuálních smluv půjde o vadu vzniklou mezi nabídkou a dobou, kdy bylo vlastnické právo nabyto obdarovaným.⁴² Z mého pohledu je právo obdarovaného určitou speciální sankcí pro dárce. Jak praví příběh o Trojském koni z řecké mytologie, představuji si v této situaci dárce, který poskytne obdarovanému tzv. danajský dar, tedy takový dar, který mu přinese spíše škodu, než prospěch či užitek – proto je podle mě i spravedlivé, aby měl obdarovaný možnost dar vrátit a vystavit tak dárce určité morální odpovědnosti. Právo obdarovaného vrátit dar podléhalo dle zákona č. 40/1964 Sb. jako majetkové právo promlčení, promlčecí lhůta byla tříletá a běžela ode dne, kdy právo mohlo být poprvé vykonáno, to znamená, kdy vada mohla být obdarovaným při obvyklé pozornosti zjištěna. Mám za to, že v souvislosti s novou úpravou promlčení a právem obdarovaného požadovat náhradu škody dle nového kodexu je promlčecí lhůta pro uplatnění práva na náhradu škody dle § 629 odst. 1 subjektivní tříletá a dále se uplatní dle § 636 objektivní desetiletá, běžící ode dne, kdy škoda či újma vznikla, v případě úmyslné škody je délka promlčecí lhůta patnáctiletá. Pokud jde o vrácení daru jako majetkové právo, má obdarovaný na základě § 629 nového kodexu jednak subjektivní tříletou a jednak objektivní desetiletou promlčecí lhůtu, přitom § 630 upravuje i možnost smluvních stran sjednat si promlčecí lhůtu v jiné než zákonem stanovené délce.

⁴⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku z 15.11. 1963 [online]. psp.cz, [cit.16.12.2013]. Dostupné na < http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_09.htm>.

⁴¹ FIALA Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář, II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1201.

⁴² ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, s. 1884.

Jak jsem již naznačila, zásada uplatňovaná v § 629 zákona č. 40/1964 Sb. je přejata i do nového kodexu.⁴³ V něm je v rámci obecné části v § 6 odst. 1 obsažen princip poctivosti, vyjadřující povinnost každého jednat v právním styku poctivě – právní jednání by mělo být spojeno s čestností a absencí zlé vůle, což odůvodňuje níže uvedené možnosti obdarovaného, jedná-li dárce ohledně vad daru nepoctivě.⁴⁴ Dle § 2065 dárce nahrazuje obdarovanému škodu, i když škoda vznikla z vady darované věci, a to v případě, že dárce o vadě věděl a obdarovaného na ni neupozornil. Tehdy může obdarovaný odstoupit od smlouvy a vrátit dar.⁴⁵ Ustanovení je pouze přeformulované, ale myslím si, že vyjadřuje prakticky totéž. Rozšíření ustanovení oproti původní právní úpravě zahrnuje případ, kdy dárce dal obdarovanému vědomě cizí věc – tehdy nahrazuje vzniklou škodu. Pokud by šlo o darování cizí věci nevědomky, posoudil by se případ jako omyl a došlo by ke vzniku povinnosti k náhradě škody podle obecných ustanovení.⁴⁶

Ve stejném smyslu je formulováno i ustanovení § 945 OZO, podle kterého platí, že „*Kdo vědomě daruje cizí věc a tuto okolnost obdarovanému zamlčí, odpovídá za škodlivé následky.*“ Domnívám se, že v kontextu s novým kodexem jde opět o ustanovení, které bude mít dopad do praktického života, protože ti obdarovaní, kteří ani neví, že možnost požadovat náhradu škody existuje, budou moci práva díky výslovné právní úpravě lépe bránit svá práva.

2. Právní úprava vrácení daru

V této části diplomové práce budu podrobně rozebírat možnost dárce domáhat se vrácení daru jako z mého pohledu nespeciřtější téma v rámci darování. Jak uvádí například P. Vrcha v časopisu Právní rádce, původ ustanovení vychází už z dob antiky: „*Již římské právo připouštělo, že za určitých podmínek se dárce mohl domáhat po obdarovaném vrácení daru. Jednalo se o taxativně vymezené důvody, které musely být dány, aby se ten který dárce mohl úspěšně domáhat vrácení daru (např. pro hrubé urážky*

⁴³ Zákon č. 40/1964, občanský zákoník, účinný od 1.4.1964.

⁴⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 67.

⁴⁵ Zákon č. 89/2012, občanský zákoník.

⁴⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 807.

*dárce či ohrožování jeho života).*⁴⁷ Jeho tvrzení lze doložit tím, že právní účinky podmínek v římském právu skutečně mohly mít za následek odvolání daru. Šlo především o lukrativní jednání, typicky právě darování, odkaz či ustanovení dědicem, kdy dárce mohl obdarovanému uložit vykonání nějaké služby nebo jiné činnosti. Toto jednání bylo závazné, pokud šlo o tzv. *modus qualificatus* (účelové určení sleduje buď zájem dárce samého, třetích osob nebo veřejný zájem), a tedy i vymahatelné žalobou dárce, případně právě odvoláním daru.⁴⁸

Na začátek považuji za důležité zmínit, že vrácení daru je jen výjimečnou možností, právní úprava zásadně počítá s neodvolatelností daru. Účinný občanský zákoník zásadu s tím související neupravuje, ale v důvodové zprávě se uvádí, že neodvolatelnost vyplývá z obecnější zásady závaznosti smluv, zakotvené v § 3 odst. 2 písm. d). Občanský zákoník z roku 1964 zásadu neodvolatelnosti dovozuje z povahy tohoto práva, z omezenosti jeho využití.⁴⁹ Naproti tomu OZO obsahoval v § 946 tuto zásadu výslovně.⁵⁰

2.1 Odvolání daru a domáhání se jeho vrácení

Z výše uvedeného plyne, že vrácení daru není v právu ničím novým a to, že se využívá i v současné době, svědčí o jeho potřebnosti a praktičnosti. Myslím si, že mnoho lidí, kteří se v právní úpravě nevyznají, netuší, že možnost odvolání daru existuje. Přitom ani na našem území není vrácení daru ničím novým, již prvorepubliková úprava OZO uvádí taxativní výčet výjimek ze zásady neodvolatelnosti daru.

Účinná právní úprava poskytuje dárce, jako výjimky z neodvolatelnosti daru, několik příležitostí, kdy poskytnutý dar může, za splnění zákonných podmínek, odvolat. První možností je tzv. odvolání daru pro nouzi. Jde o situaci, kdy sám dárce nemá prostředky ani na to, aby si zajistil nutnou vlastní výživu či nutnou výživu osoby, k níž má vyživovací povinnost. Příklad, kdy dárce nemá na nutnou vlastní výživu, nastane tehdy,

⁴⁷ VRCHA, Pavel. Vrácení daru. Právní rádce, 1997, roč. 5, č. 12, s. 4 – 11.

⁴⁸ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 103 – 105.

⁴⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 809.

⁵⁰ Zákon č. 946/1811, obecný zákoník občanský, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících k 1.1. 1925.

když nebude schopen si sám zajistit základní životní potřeby, jako je jídlo a bydlení.⁵¹ Zákon tuto možnost dárce co do rozsahu omezuje ve prospěch obdarovaného tím, že bude povinen poskytnout jenom tolik, co dárce k jeho výživě schází, ne však tehdy, je-li v nouzi sám obdarovaný. Možnost odvolání daru nebude mít ani ten dárce, který si stav nouze způsobil úmyslně nebo z hrubé nedbalosti.⁵²

V období první republiky byla v jediném ustanovení § 947 OZO pro případ nouze spočívající v nedostatku potřebné výživy dárce upravena možnost požadování úroků z darované věci – tedy nikoli odvolání daru jako takové, současný občanský zákoník ale z této úpravy vycházel. Oproti současné právní úpravě však OZO upravoval ještě další možnost odvolání daru, a to pro zkrácení povinné výživy, které není nyní zahrnuto v samostatném ustanovení, ale je součástí ustanovení § 2068 o odvolání daru pro nouzi.⁵³ V rámci zákona č.40/1964 Sb. odvolání daru pro nouzi není upraveno vůbec, spolu s přijetím občanského zákoníku z roku 1950 bylo z ideologických důvodů vypuštěno.⁵⁴

Mám za to, že výslovné zakotvení práva na odvolání daru pro nouzi dárce přináší do právní úpravy určitý prvek spravedlnosti. Jde o objektivní důvody, pro které dárce, který například prosperuje v podnikání a z dobré vůle poskytl jinému dar, následkem hospodářské krize o své úspěšné podnikání i veškeré úspory přijde. F. Melzer k nové možnosti odvolání daru pro nouzi uvádí: „*Staré právo toto vůbec neřeší. V podstatě vychází z toho, že člověk má právo na sociální dávky*“.⁵⁵ Na druhou stranu si myslím, že ačkoli zakotvení odvolání daru pro nouzi sice nepochybně vnáší jistotu do právních vztahů dárce, který se může o nové ustanovení opřít v případě nenadálých změn v jeho životě, pro obdarovaného představuje určité riziko přijmout dar, který po něm může být požadován nazpět (příp. jeho hodnota či poskytování peněžních příspěvků) a zasáhnout tak do jeho právních poměrů. Samozřejmostí je, že jde o právo týkající se pouze

⁵¹ HARDOŠ, Jiří. *Už žádné schovávání informací ve smlouvách*. [online] obcanskyzakonik.justice.cz, 23.11.2013 [cit.9.2.2014]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uz-zadne-schovavani-informaci-ve-smlouvach/>>.

⁵² Zákon č. 89/2012, občanský zákoník.

⁵³ Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, část IV*. Praha: V.Linhart, 1936, s. 430-436.

⁵⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 809.

⁵⁵ HARDOŠ, Jiří. *Už žádné schovávání informací ve smlouvách*. [online] obcanskyzakonik.justice.cz, 23.11.2013 [cit.9.2.2014]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uz-zadne-schovavani-informaci-ve-smlouvach/>>.

samotného dárce, nikoli jeho dědiců, i zde je ovšem v jejich prospěch výjimka, pokud byl dárce k nim povinen výživou a sám dar neodvolal.⁵⁶

Druhou možností dárce, při níž se tvůrci nového kodexu opět inspirovaly OZO, představuje odvolání daru pro nevděk. Zde se jedná o případ, kdy dárce, kterému bylo úmyslně nebo z hrubé nedbalosti ublíženo takovým způsobem, že byly zjevně porušeny dobré mravy, aniž by to bylo obdarovanému dárce odpuštěno, má právo od darovací smlouvy odstoupit. Ustanovení § 2072 se vztahuje i na osoby dárce blízké, výslovně je uvedeno, že obdarovaný se stává nepoctivým držitelem a právo odvolat dar nově přechází, nemůže-li jej využít sám dárce, rovněž na jeho dědice. Přitom dárce má příležitost se domoci svého práva pro nevděk obdarovaného do jednoho roku od činu, kterým nevděk projevil, nebo do jednoho roku ode dne, kdy se o nevděku dozvěděl, pro dárcevy dědice je tato doba omezena jedním rokem od dárcevy smrti – pozdější odvolání daru už může být namítnuto obdarovaným a jeho následkem soud k odvolání daru nepřihlédne.⁵⁷

V OZO existovala dvě ustanovení, které se věnovala odvolání daru pro nevděk. Rozdílný je bližší popis pojmu hrubý nevděk, kterým „*jest rozuměti ublížení na těle, na cti, na svobodě, nebo na majetku, které je toho druhu, že se může proti pachateli zakročiti podle trestního zákona z moci úřední nebo na žádost toho, komu bylo ublíženo*“.⁵⁸ Z toho vyplývá, podle mého názoru, že není určující, zda byl obdarovaný za své jednání skutečně stíhán nebo dokonce odsouzen, ale pouze o to, že je možné jej takto trestně stíhat a myslím si, že toto uvažování přetrvává i v kontextu nového kodexu. Odlišnost oproti OZO lze spatřovat i v tom směru, že právo dárce na odvolání daru se promlčovalo dle §1487 ve třech letech, zatímco nyní zákon stanoví speciální roční lhůtu. Za důležité považuji zmínit, že nevděk obdarovaného může být dárce prominut, ale dárce se jej nemá právo předem vzdát, resp. se k takovému vzdání se daru nebude přihlížet – nový kodex toto pravidlo zmiňuje výslovně, OZO jej dovozoval⁵⁹. Skutečnost, že dárce má právo domáhat se vrácení daru, vyplývá přímo ze zákona. Právní vztah z darovací smlouvy ovšem nezaniká přímo ze zákona – je na dárce, jestli za stanovených podmínek svého práva využije. Z uvedeného lze dovést, že nejde o

⁵⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 809.

⁵⁷ Tamtéž, s. 808-809.

⁵⁸ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, část IV*. Praha: V.Linhart, 1936, s. 432.

⁵⁹ Tamtéž, s. 435.

rozvazovací podmínku, která může ale může být smluvna i u darování.⁶⁰ Možnost jejího sjednání potvrzuje i usnesení Nejvyššího soudu, podle nějž zákon nevyklučuje, aby si dárce s obdarovaným v darovací smlouvě sjednali kromě předpokladů uvedených v zákoně i další podmínky, za kterých lze zrušit vztah z darovací smlouvy. Ovšem skutečnost, že v daném případě vzal obdarovaný písemně na vědomí, že by se dárce mohl domáhat vrácení daru, pokud by se obdarovaný k dárci nebo členům jeho rodiny způsobem, který odporuje dobrým mravům, nezakládá další předpoklad pro vrácení daru.⁶¹

Možnost vedlejších ustanovení, která mohou provázet darovací smlouvu, je v novém kodexu upravena výslovně. Z ustanovení § 2064 plyne, že pokud bylo darováno s příkazem, pak dárce může jeho splnění požadovat, jenom pokud už plnil on sám. Samozřejmě pak bude, že splnění povinnosti obdarovaného se jako každé jiné majetkové povinnosti budou moci domáhat i dárcevi dědicové. Povinnost obdarovaného z příkazu pak rozšiřuje § 2064 ve druhém odstavci, podle kterého může ve veřejném zájmu splnění příkazu po smrti dárce požadovat i příslušný orgán veřejné moci nebo právnická osoba, která je oprávněna takový zájem hájit.⁶² Myslím si, že úprava příkazu v novém občanském zákoníku představuje další možnost dárce, kterému je dána příležitost vázat svůj dar na splnění příkazu, což chápu jako vykonání právního jednání nebo jiné určité chování.⁶³

Co se týká jednání, které je nutné pro odvolání daru a jeho získání zpět po splnění zákonem stanovených podmínek, je třeba uvést na prvním místě, že jde o jednostranný projev vůle dárce, který vede k nabytí vlastnictví okamžikem doručení. Znamená to, že k účinkům uplatnění tohoto práva není potřebná písemná forma, rozhodnutí soudu, ani součinnosti obdarovaného.⁶⁴ Přesto je v praktické rovině rozhodující pro další postup původního dárce, zda obdarovaný toto právní jednání akceptuje. Pokud ano, pak u movitých věcí dojde k tradici, tedy k předání z ruky do ruky. Složitější situace nastane,

⁶⁰ JEHLIČKA Oldřich, ŠVESTKA, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marie a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 693.

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.5.2001, sp.zn. 33 Odo 105/2001.

⁶² ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 806.

⁶³ V praxi si takovou situaci představuji tak, že například otec daruje synovi automobil a přikáže mu, aby se usmířil se svým bratrem. Darování pak bude mít pozitivní dopad i do sféry dárce – obdrží určité „protiplnění“ v podobě dobrého pocitu, že synové se usmířili. Z toho důvodu bude podle mého názoru ustanovení dárce hojně využíváno, možnost příkazu je totiž pro dárce výhodná.

⁶⁴ DOUDOVÁ, Marie. K výkladu ustanovení § 409 obč. zák. Socialistická zákonost, 1976, č.3, s. 135.

pokud je předmětem daru věc nemovitá.⁶⁵ Ta, pokud je předmětem zápisu v katastru nemovitostí, vyžaduje zápis vzniku vlastnického práva jako věcného práva dárce, a to od letošního roku nově formou vkladu dle § 6 katastrálního zákona.⁶⁶

V praxi se postupuje tak, že katastrální úřady vyžadují obvykle osvědčení tohoto stavu, a to notářským zápisem.⁶⁷ V případě, kdy obdarovaný, jak jsem uvedla výše, přijme právní jednání dárce kladně, není zde žádný rozpor ani problém. Mám však za to, že se v běžném životě takto ideálních případů nebude vyskytovat mnoho, spíše naopak. Myslím, že je pochopitelné, když obdarovaný, jak z hlediska toho, co darováním nabyt (a oč nechce přijít), tak i z důvodů vlastní cti, nebude chtít dar dobrovolně vrátit, protože s názorem původního dárce se pravděpodobně neztotožní. Za tohoto stavu je na dárci, aby se svého práva na vrácení daru domáhal u žalobou u soudu. K formě, kterou by měl použít, se vyjádřil například Krajský soud v Brně. Podle jeho rozsudku je vždy důležité vycházet z konkrétní situace. Jde-li o nemovitost, kterou obdarovaný disponuje a užívá ji, bylo podle občanského soudního řádu podat žalobu na vyklizení (tedy žalobu na plnění dle § 80 písm. b) občanského soudního řádu ve znění do konce roku 2013). Pokud už žalovaný nemovitost vyklidil (například proto, že ji zcizil), svědčil dárce naléhavý právní zájem na domáhání se žaloby na určení, že je vlastníkem darované nemovitosti.⁶⁸

Mám za to, že stejná pravidla se uplatní i pro věc movitou, pokud ji obdarovaný má, měl by se jí dárce domáhat žalobou na plnění, pokud ne, pak má možnost využít žalobu na určení vlastnického práva.⁶⁹ Určovací žaloba ale bude na místě, pokud se věc nenachází v dispozici obdarovaného – tehdy zde bude jak dárceva nejistota ohledně vlastnického práva k daru, tak naléhavý právní zájem na takovém určení. Zde je třeba poznamenat, že v souvislosti se změnou hmotného práva došlo k některým změnám i v procesním předpisu, občanský soudní řád od letošního roku neobsahuje dělení na žalobu o osobním stavu, na plnění a o určení. Ustanovení § 80 nyní zahrnuje pouze žalobu určovací, jejíž podmínkou je naléhavý právní zájem žalobce.⁷⁰ Výše uvedenými názory a rozhodnutími uvádím pohled většiny teoretiků a praxe, v problematice formy žalobního návrhu a vůbec

⁶⁵ KAPITÁN, Zdeněk. Darovací smlouva a problematika povahy vrácení daru. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, roč. 7, č.1, s. 68 - 77.

⁶⁶ Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ BRUK, Dalibor. Vrácení nemovitého daru. Právní rádce, 1996, roč. 4, č. 8, s. 7 - 11.

⁶⁸ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 6.2.1996, sp. zn. 20 Co 72/95.

⁶⁹ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. *Občanský soudní řád, komentář – I. díl*, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 356.

⁷⁰ Zákon č. 19/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

vzniku práva dárce na vrácení daru však jsou rozpory, které podrobněji rozeberu v samostatné kapitole.

Dále chci poukázat i na jiné rozdíly v právní úpravě současné a minulé, především v souvislosti s odvoláním daru pro nevděk. Ačkoli samotná možnost odvolání daru pro nevděk podle mě nepředstavuje výrazný posun v právní úpravě, další ustanovení, která s ním souvisí, jsou významnou změnou ku prospěchu dárce i pro rozhodování soudů. Jde jednak o ustanovení § 2073, podle kterého se obdarovaný, který projeví vůči dárci nevděk, stává nepoctivým držitelem. V praxi půjde například o situaci, kdy otec daruje synovi byt, který syn pronajímá, po čase však mezi nimi dojde k roztržce, která skončí fyzickým napadením otce synem. Soudní řízení trvá několik měsíců, přesto si díky tomuto ustanovení může být otec jist, že získá nájemné. To představuje užitek syna od doby, kdy jej napadl a stal se nepoctivým držitelem – předchozí právní úprava tento problém vůbec neupravuje, proto je sporné, jestli by otec nájemné získal.⁷¹ Myslím si, že nový kodex vyřešil tímto ustanovením praktický problém, který může potkat mnoho dárců, vůči kterým byl již nevděk projeven a kteří dar dosud po obdarovaném nevymohli, přitom není spravedlivé, aby výtěžek daru připadl obdarovanému poté, co se dopustil nežádoucího chování k dárci.

Další posun směrem k upřesnění právní úpravy představuje hned následující § 2074, podle kterého je umožněno odvolat dar také dárcovým dědicům, pokud právo nemohl vykonat sám dárce, kterému v tom zabránil obdarovaný nebo zásah vyšší moci.⁷² V zákoně č. 40/1964 Sb. přitom toto ustanovení nebylo, což znamená, že dárcovi dědicové neměli možnost dar odvolat a domáhat se jeho vrácení, i když tak sám dárce z učinit nemohl. Jediný případ, kdy tak dědici mohli učinit, uvádí ve svém usnesení Nejvyšší soud: „*Zrušení darovací smlouvy je osobním právem dárce, jehož smrtí zaniká, avšak nároku z něho vyplývajícího se mohou dědici domáhat, učinil-li dárce za svého života vůči obdarovanému platný a důvodný projev směřující k vrácení daru*“.⁷³ I když je nepochybné, že právo dárce odvolat svůj dar pro nevděk obdarovaného je jeho osobním právem, protože darovací smlouva směřuje pouze vůči obdarovanému a naopak, projev nevědku směřuje rovněž pouze vůči dárci, je spravedlivé, aby dar mohli odvolat i dárcovi

⁷¹ HARDOŠ, Jiří. *Už žádné schovávání informací ve smlouvách*. [online] obcanskyzakonik.justice.cz, 23.11.2013 [cit.10.2.2014]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uz-zadne-schovavani-informaci-ve-smlouvach/>>.

⁷² ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 808-810.

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.5.2007, sp. zn. 33 Cdo 2148/2007.

dědici. Důvodem umožnit odvolat dar i dárcovým dědicům není, podle mého názoru, případný prospěch dědiců, ale určitá úcta vůči zemřelému dárci – když dar nemohl vymoci on sám, nebylo by „fér“, kdyby tak nemohli učinit jeho dědici a dar zůstal u obdarovaného, který vůči němu projevil nevděk. Podle mého názoru bylo tedy rozhodování soudů týkající se domáhání se vrácení daru dědici dárce nesprávné, protože dárci, který měl nárok na vrácení daru, ale z objektivních příčin tak nemohl učinit, bylo zabráněno uskutečnit své právo prostřednictvím dědiců.

Ustanovením, které rovněž souvisí s odvoláním daru a které dřívější občanský zákoník neupravoval, představuje § 2077, podle kterého se případná povinnost obdarovaného, která je spjata s darovací smlouvou, ruší odvoláním daru. Myslím si, že je logické, že v případě, kdy obdarovaný na základě odvolání musí vrátit dar zpět dárci, se tím zároveň zprošťuje povinnosti, která je s tím spojena – jde o zpřesnění právní úpravy, předejití možných nejasností.

2.2 Odvolání daru v kontextu dobrých mravů

Napříč právní úpravou současnou, minulou i budoucí, je pro možnost dárce požadovat vrácení daru po obdarovaném nutné určité chování či jednání obdarovaného, a to takové, které je v rozporu s dobrými mravy. Podle současné právní úpravy je, jak jsem uvedla výše, jedním z důvodů pro odvolání daru nevděk, který je v ustanovení § 2072 specifikován jako ublížení dárci obdarovaným buď úmyslně, nebo z hrubé nedbalosti, a to takovým způsobem, že došlo ke zjevnému porušení dobrých mravů.⁷⁴ Naproti tomu, v rámci ustanovení § 630 zákona č. 40/1964 Sb. je kritériem pro právo dárce na vrácení daru takové chování obdarovaného vůči dárci nebo členům jeho rodiny, které zakládá hrubé porušení dobrých mravů.⁷⁵ Mám za to, že jak podle současné, tak i podle minulé právní úpravy zakládá právo dárce na odvolání daru a požadování jeho vrácení chování obdarovaného, které vykazuje určitý stupeň rozporu s dobrými mravy.

Co kategorie dobrých mravů přesně znamená, není vymezeno ani v občanském zákoníku, ani v jiném právním předpisu. Jde o problematiku, která překračuje hranice

⁷⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 809.

⁷⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1.4.1964.

států, což je možné částečně vysvětlit i odkazem římského práva, převzatým právními řády evropských zemí. Podle J. Hurdíka „dobré mravy již v klasickém římském právu sloužily jako korektiv sblížení formálního uplatňování právních norem s požadavky na odstranění tvrdosti, asociálnosti a amorálnosti při rozhodování“.⁷⁶ Podle mého názoru představují dobré mravy především kategorii, která je vnímána intuitivně, je těžké vyjádřit obecně, co se jimi myslí.

Záleží na prostředí, ve kterém byl jednotlivec vychováván, na tom, jaké mu byly vštípeny zásady v rámci jeho rodiny, ale i na atmosféře ve společnosti v dané době, na politické kultuře a podobně. Je mnoho faktorů, které je třeba zohlednit. V současnosti je často citován rozsudek Krajského soudu v Brně, podle kterého se dobrými mravy chápe souhrn určitých etických a kulturních norem společnosti, z nichž některé jsou trvalou a neměnnou součástí lidské společnosti, zatímco jiné podléhají v rámci společnosti vývoji.⁷⁷ Rozhodnutí je doplňováno novějším usnesením Ústavního soudu, který judikoval: „Dobré mravy jsou souhrnem etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu.“⁷⁸ Podobně vyznívá i rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2001, podle kterého se dobrými mravy rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.⁷⁹

Občanský zákoník v důvodové zprávě neuvádí, co konkrétně je možno si představit pod pojmem nevděk, mám ovšem za to, že půjde o pojem významově téměř totožný (s přihlédnutím k současnému životu) s pojmem hrubý nevděk uvedený v § 948 obecného zákoníku občanského. Dle tohoto ustanovení se nevděkem rozumí čin obdarovaného směřující proti tělesné integritě, cti, svobodě či dárcovu jmění a který je trestný podle

⁷⁶ SPÁČIL, Jiří. Dobré mravy v českém občanském zákoníku a v judikatuře. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č.18, s. 664 – 665.

⁷⁷ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 15.3.2003, sp. zn. 15 Co 137/93, In: VRCHA, Pavel. Vrácení daru. Právní rádce, 1997, roč. 5, č. 12, s. 4.

⁷⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26.2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97-1.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.5.2001, sp. zn. 20 Cdo 263/2001.

trestního zákona, mohou sem ale patřit i například slovní urážky.⁸⁰ V jakém rozsahu se rozvedení pojmu hrubý nevděk v kontextu OZO uplatní z hlediska současné soudní praxe pro nevděk dle nového kodexu, ukáže, dle mého názoru, teprve čas. Podle § 630 zákona č. 40/1964 Sb. je pro příležitost dárce žádat zpět dar po obdarovaném třeba takového porušení dobrých mravů, které je zákonem definováno jako hrubé. Otázkou je, co se hrubým porušením mravů myslí.

Jak uvádí v komentáři k občanskému zákoníku K. Eliáš, hrubost se chápe jak do povahy, tak i do stupně zásahu. Může jím být jak jediný zásah, jako například ublížení na zdraví, tak také útoky trvalejší povahy, i když ne tak intenzivní, jako je šikanování, neposkytnutí pomoci apod. Znamená to, že nejde o jakékoli porušení právních nebo morálních pravidel, ale o takové nemorální jednání, které velmi výrazně zasáhne do mezilidských vztahů.⁸¹ Důležitá pro posouzení hrubého porušení dobrých mravů byla jeho objektivita, tedy zda lze dané chování objektivně posoudit jako hrubé porušení dobrých mravů. Podstatné nejsou subjektivní pocity dárce, ani to, zda jde o čin, který lze právně kvalifikovat jako přestupek nebo trestný čin.⁸² Myslím, že v tomto případě hraje velkou roli uvažování soudců nad jednotlivými případy. Jak uvádí teorie, je třeba být při posuzování „hrubosti“ porušení dobrých mravů objektivní, ale podle mého názoru je nutno zohlednit i konkrétní situaci obdarovaného ze subjektivního hlediska, z pohledu morálního, lidského. Důvodem pro toto uvažování by měla být právě různorodost vnímání každého člověka – co je pro jednoho malichernost, může být pro jiného velká osobní ztráta nebo ponížení. Proto si myslím, že například fyzické napadení nebo pomluvy v konkrétním případě mohou, ale i nemusí znamenat hrubé porušení dobrých mravů.

Zajímavým je v této souvislosti nález Ústavního soudu, podle kterého bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces, a to tím způsobem, že obecné soudy nezhodnotily správně skutková zjištění právě ohledně hrubého porušení dobrých mravů. Šlo zde jednak o to, že manžel nepřispíval na výživu svých dětí, dále o dlouhodobé občasně fyzické napadání stěžovatelky a také o manželskou nevěru. Obecný soud nevzal tato zjištění dostatečně v úvahu, podle Ústavního soudu zde jde o ukázkový příklad

⁸⁰ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, část IV*. Praha: V.Linhart, 1936, s. 435.

⁸¹ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, s.1897-98.

⁸² JEHLIČKA Oldřich. ŠVESTKA, Jiří. ŠKÁROVÁ, Marie a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 692.

excesu soudu při hodnocení důkazů a jeho právních závěrech.⁸³ Z tohoto případu vyplývá, že obecné soudy neuplatnili zjištěné skutečnosti, nepřihlédly k závažnosti situace stěžovatelky, trvaly pouze na hodnocení objektivních kritérií a se subjektivními hledisky se nevypořádaly.

Myslím si, že úkolem soudů je mimo jiné chránit spravedlnost, což není možné pouze s pomocí všeobecných hledisek uplatňovaných na všechny případy stejného druhu, ale samozřejmě i vzhledem ke konkrétním okolnostem. Jedině tak je možné dosáhnout co možná nejspravedlivějších rozhodnutí pro konkrétní osoby. Ústavní soud upozorňuje v daném nálezu i na skutečnost, že obecné soudy nevezly v úvahu argumentaci stěžovatelky ohledně již existujícího rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2002. Podle něj je předpokladem aplikace § 630 zákona č. 40/1964 Sb. kvalifikované porušení morálních pravidel konkrétním chováním obdarovaného, jehož stupeň závažnosti je hodnocen podle objektivních kritérií, ale i podle subjektivního hodnocení dárce.⁸⁴

Naopak rozsudek Nejvyššího soudu řešil případ, ve kterém určil, že „za hrubé porušení dobrých mravů nelze považovat stav, kdy nezletilé dítě vyslovilo souhlas s podáním trestního oznámení, které učinila jeho matka vůči dárce, a stav kdy obdarovaná sdělila dárce, který měl darovací smlouvou zřízeno právo doživotního bezplatného užívání, že tuto nemovitost prodá”.⁸⁵ Zde se potvrzuje, že soud musí vždy přihlédnout ke konkrétním okolnostem každého jednotlivého případu, mám za to, že problematiku určení, co je a co již není hrubým porušením dobrých mravů či nevděkem nelze v žádném případě zevšeobecňovat.

Jak hrubý nevděk, tak hrubé porušení dobrých mravů a nově nevděk představují a dle mého názoru budou i do budoucna představovat velmi podobné pojmy, tím myslím, že chování, které bylo judikováno jako důvod pro vrácení daru dle zákona č. 40/1964 Sb., bude takto pravděpodobně zhodnoceno i podle nového kodexu, zákonné ustanovení je však nově rozšířeno a zpřesněno.

3. Sporné otázky související s vrácením daru

Zatímco nový kodex upravuje otázku vrácení daru podrobně, tak aby bylo, dle mého názoru, co nejméně prostoru pro případné odlišné pohledy odborníků a především soudní praxe, zákon č. 40/1964 Sb. byl co do vrácení daru velmi stručný, tudíž poskytoval velký prostor pro

⁸³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29.6.2005, sp. zn. IV. ÚS 391/05.

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2002, sp. zn. 33 Odo 137/2002.

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.2.2004, sp. zn. 33 Odo 1192/2003.

výklad právní teorie i soudů. Tato volnost daná nejednoznačnou právní úpravou přirozeně přináší názorové spory při jejich interpretaci. V této kapitole se budu zabývat právě záležitostmi, které byly v zákoně č. 40/1964 Sb. nejasné a jak se s nimi zákonodárce vypořádal v novém občanskoprávním kodexu.

3.1 Osoba blízká versus člen rodiny

Možnost odvolat dar pro nouzi má dárce jenom v případě, dostane-li se do on sám stavu nouze, jde tedy o situaci, která nastane v právní sféře dárce, poté už je na něm, zda se svých práv domůže či nikoli. Naproti tomu odvolání daru pro nevděk je přípustné, dojde-li k určitému zákonem vymezenému jednání obdarovaného, a to buď přímo vůči samotnému dárce, nebo, odůvodňují-li to okolnosti, také vůči osobě dárce blízké. Nový kodex v § 2072 odst.2 obsahuje znění: „*Odůvodňují-li to okolnosti, považuje se za nevděk vůči dárce také zjevné porušení dobrých mravů vůči osobě obdarovanému blízké*“.⁸⁶ Mám za to, že zákonodárce zde měl na mysli osobu blízkou dárce, nikoli obdarovanému a jde pouze o chybu v textu zákona, což potvrzuje i důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, která uvádí, že dárce bude mít právo odvolat dar, dopustí-li se obdarovaný porušení dobrých mravů vůči osobě dárce blízké.⁸⁷ Ohledně otázky, kdo bude osobou blízkou, se uplatní § 22 odst.1 nového kodexu, který podává definici těchto osob. Novinkou oproti zákonu č. 40/1964 Sb. je zde doplnění vyvratitelné právní domněnky týkající se osob sešvagřených nebo osob, které spolu trvale žijí.⁸⁸

Ačkoli i zákon č. 40/1964 Sb. obsahoval v § 116 definici osob blízkých, situace byla zcela odlišná, protože ustanovení § 630 bylo koncipováno tak, že „*dárce se může domáhat vrácení daru, jestliže se obdarovaný chová k němu nebo k členům jeho rodiny tak, že tím hrubě porušuje dobré mravy*“.⁸⁹ Šlo tedy o určité chování obdarovaného vůči dárce, nebo vůči členům jeho rodiny, nikoli vůči osobám blízkým. Jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu z dubna 2003, pojem člen rodiny dle § 630 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, nelze ztotožňovat s pojmem osoba blízká dle § 116 téhož zákona.

Dovolací soud zde posoudil jako nesprávný rozsudek odvolacího soudu, kterým byla vnučka žalobkyně vyloučena z okruhu členů rodiny dle § 630 – potomkem není jenom syn a dcera,

⁸⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 808.

⁸⁷ Tamtéž, s. 810.

⁸⁸ Tamtéž, s. 74-78.

⁸⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1.4.1964.

ale také vnučka a vnuk.⁹⁰ Již dřívější rozsudek Nejvyššího soudu z ledna 2001 dovedl, že za členy rodiny dárce se považují kromě rodičů a dětí i další příbuzní v řadě přímé a sourozenci – podle Nejvyššího soudu odvolací soud interpretoval ustanovení § 630 nesprávně i v případě, když neposoudil chování žalovaného k jeho strýci.⁹¹ Stejný názor zastává se svém komentáři i K. Eliáš, podle nějž „členem rodiny není každý člen dárcovy domácnosti ani každá osoba dárci blízká, ale rodina ve smyslu

§ 630 vzniká jednak pokrevním příbuzenstvím, jednak tím, že je určitá osoba přijata do rodinného společenství formalizovanou právní procedurou jako je uzavření manželství, registrace partnerství nebo osvojení“.⁹²

Odlisný pohled na pojem člena rodiny mají ve svém článku v Právních rozhledech a posléze i v učebnici Občanského práva hmotného J. Mikeš a J. Švestka, kteří mají za to, že ustanovení § 630 mělo výjimečnou povahu a bylo nutné jej vykládat restriktivně. Zužujícím výkladem je myšleno, že za členy rodiny považují pouze manžela, rodiče a děti, a odkazují přitom na návrh revidovaného zákoníku občanského z roku 1937, jehož ustanovení § 798 se rovněž drží restriktivního výkladu.⁹³ Myslím si, že obdarovaný jako člověk, kterému je poskytnuto plnění, na nějž nemá podle zákona nárok, ale dárce mu jej z vlastní dobré vůle vydá, by měl zachovávat, ať už uplyne od samotného darování jakákoli doba, k dárci určitou úctu, což souvisí s morálními pravidly společnosti. Bylo by tedy, dle mého mínění nespravedlivé, kdyby obdarovaný projevil chování, na základě nějž je možno žádat vrácení daru, například vůči tetě, která se o něj celé dětství starala. Je samozřejmé, že každý může považovat za okruh členů rodiny někoho jiného – pro někoho může být například sestra tou nejblíže příbuznou, pro jiného může být velmi vzdálená.

Nezतोžňuji se plně ani s rozšiřujícím, ani se zužujícím výkladem, mám za to, že soud by měl posuzovat v každém konkrétním případě, zda jde o opravdového člena rodina, tedy osobu, na níž dárci skutečně záleží a chování vůči němu projevené obdarovaným se dárce opravdu dotklo. Mám za to, že situace se nyní, s účinností nového občanského zákoníku, zlepší, protože pojem osoba blízká, jasně definovaný zákonným ustanovením, bude pro soudní rozhodování jistě jasnějším vodítkem než judikaturou a odborníky pouze dovozovaný pojem člena rodiny dárce.

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2003, sp. zn. 33 Odo 134/2003.

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2001, sp.zn. 29 Cdo 228/2000.

⁹² ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, s.1904.

⁹³ MIKEŠ, Jiří. ŠVESTKA, Jiří. Nad základními otázkami vrácení daru dárce. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č.4, str. 157.

3.2 Darování manželům, mezi manžely, a vrácení daru manželům

Dle nového kodexu platí, že zvolí-li si manželé zákonný majetkový režim dle § 709 odst. 1 (resp. neuzavřou-li ohledně svého majetkového režimu smlouvu), nebude součástí jejich společného jmění to, co jeden z nich, nebo oba, nabyli darem. Shodně uvádí dar jako výjimku z toho, co patří do společného jmění manželů v § 143 odst.1 i zákon č. 40/1964 Sb. Mám za to, že režim darování manželům se od letošního roku řídí stejnými pravidly jako za minulé právní úpravy, protože text zákona ani důvodová zpráva k novému kodexu darování mezi manžely nezmiňují.

Při darování manželům je důležitý úmysl dárce, komu je dar směřován. Pokud pouze jedinému z manželů, pak se tento stává výlučným vlastníkem, pokud oběma, stávají se podílovými spoluvlastníky – v souladu se zákonnou výjimkou. Není přitom rozhodné, že jde o věc, kterou bude používat i druhý manžel, příp. další členové rodiny, ani zda k darování došlo před nebo po uzavření manželství. Přitom není možné, aby jeden z manželů převedl na druhého své vlastnické právo k věci, která je předmětem společného jmění – ani darovací smlouvou.⁹⁴ Mám za to, že na darování manželům se uplatní zcela totožná pravidla, jaká se uplatní při darování každému jinému jednotlivci nebo více osobám, například sourozencům nebo kamarádům.

Ohledně darování mezi manžely záleží na tom, zda předmět daru pochází z výlučného majetku manžela – jde o jediný případ, kdy dochází ke skutečnému darování mezi manžely. Pokud byl ovšem dar pořízen například z pracovní odměny manžela, který chtěl udělat radost manželce nákupem drahého šperku, nejde o darování jako takové, a to proto, že „dar“ byl pořízen za hodnotu patřící do společného jmění manželů, tedy jde o věc, která (i když ji bude používat jenom manželka), bude stejným vlastnictvím manžela.

Fakticky tedy půjde o hospodaření s věcí nacházející se ve společném jmění manželů, i když v běžném životě se lidé zmiňují o „dárku manželce“, neuvažuje se v kontextu společného jmění manželů.⁹⁵ Podle mého názoru si takové hospodaření se společnou věcí význam daru ponechává, s tím, že při darování mezi manžely nelze uplatnit ustanovení týkající se odvolání daru, protože nejde o darování ve smyslu práva.

Co se týká vrácení daru manželům, půjde jednak o situaci, kdy oba manželé jsou naživu a obdarovaný se vůči nim (slovy zákona č. 40/1964 Sb.) dopustil hrubého porušení dobrých

⁹⁴ JEHLIČKA Oldřich, ŠVESTKA, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marie a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 686-687.

⁹⁵ MAKARIUS, Milan. K aktuálním otázkám společného jmění manželů. *Aplikované právo*, 2005, č.1, s. 27-28.

mravů. Zde není dle judikatury přípustné, aby se vrácení domáhal jen jeden z manželů, musí tak učinit oba, příp. jeden se souhlasem druhého. Tento závěr uvádí v právní větě Nejvyšší soud ve svém rozsudku z roku 2001, kdy manželé darovali nemovitost, což soud nepovažoval za běžnou záležitost a tudíž vyžadoval souhlas druhého manžela.⁹⁶ Mám za to, že toto rozhodnutí lze uplatnit i podle současného právního stavu, protože § 714 nového kodexu rovněž upravuje povinnost udělení souhlasu druhým manželem, nejde-li o záležitost běžnou, dále možnost domáhat se nahrazení jeho souhlasu soudem a jednal-li již manžel sám tam, kde bylo zapotřebí souhlasu druhého manžela, je možné namítnout relativní neplatnost takového jednání.

Jinak se případ bude řešit tam, kde manželství společných dárců zaniklo a uplynula již tříletá lhůta od zániku společného jmění manželů – zde se uplatní, stejně jako podle zákona č. 40/1964 Sb., nevyvratitelná domněnka ohledně vypořádání manželů dle § 741 nového kodexu.⁹⁷ Po uplynutí těchto tří let může dle rozsudku Nejvyššího soudu „*jeden z manželů vyzvat obdarovaného, aby vrátil ideální polovinu věci darované ze společného jmění; k tomuto úkonu nepotřebuje souhlas druhého bývalého manžela.*“⁹⁸ Myslím si, že judikatura je zde správná a logická a měla by být zachována i nyní, za účinnosti nového kodexu.

D. Bruk se ve svém článku v Právním rádci domnívá, že pozůstalý manžel nemůže v případě smrti druhého z manželů uplatnit právo na vrácení daru do svého vlastnictví s poukazem na ztrátu (slovy účinné právní úpravy) právní osobnosti zemřelého, protože by šlo o rozpor s dobrými mravy a poškození práv možných dědiců. Řešení této situace ovšem nenabízí, osobně se s jeho názorem neztotožňuji, protože pokud došlo k zákonem kvalifikovanému jednání obdarovaného, musí mít někdo možnost požadovat vrácení daru zpět – fakt, že zemřelý nemůže zasáhnout, je jasný, ale myslím si, že právo domáhat se vrácení daru by mělo svědčit bývalému manželů, protože i od něj dar pocházel, i on je dotčen jednáním obdarovaného. Naopak souhlasím s názorem téhož autora, kdy se domnívá, že pokud byla nemovitost dána manželům, je možné se jejího vrácení domáhat i pro jednání jenom jednoho z nich.⁹⁹

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.12.2001, sp. zn. 22 Cdo 2731/2000.

⁹⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 312-324.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2007, sp. zn. 22 Cdo 140/2007.

⁹⁹ BRUK, Dalibor. Vrácení nemovitého daru. *Právní rádce*, 1996, roč. 4, č. 8, s. 7 - 11.

3.3 Darování nezletilému dítěti

Soudní praxe vycházela až do účinnosti nového kodexu z § 9 zákona č. 40/1964 Sb., který stanovil, že nezletilý má způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. V současnosti je právní úprava postavení nezletilého koncipována jinak, s větším přihlédnutím k jeho individualitě a možnostem částečné svéprávnosti. Mám za to, že vzhledem k darování se díky možnosti částečné svéprávnosti bude judikatura měnit, ale uplatní se i dosavadní významná rozhodnutí. Za jedno z nich považuji rozsudek Nejvyššího soudu, podle jehož právní věty *„je nezletilý způsobilý k přijetí daru, lze-li jej vzhledem k jeho věku považovat za schopného pochopit podstatu darovací smlouvy a znamená-li pro něj darování i finanční prospěch, a to i vyšších hodnot. Není však způsobilý uzavřít bez zastoupení platně darovací smlouvu, která by vedla k následným povinnostem či omezením tíživě dopadajícím do jeho osobních a majetkových poměrů, příp., která by alespoň hrozila budoucími obtížemi pro obdarovaného“*. V řízení šlo o darování nezletilému v jeho osmi a devíti letech, předmětem darování byly hudební nástroje a jiné movité věci, převážně dekorativní povahy – Nejvyšší soud zde zhodnotil, že udržování předmětů nebylo spojeno s nepřiměřenými náklady nebo povinnostmi a nezletilý byl k přijetí darů způsobilý, bez ohledu na hodnoty věcí.¹⁰⁰

Myslím si, že při darování nezletilému dítěti není pochyb o tom, že dar by měl být k jeho prospěchu a povinnosti, které s ním mohou být spojeny, jsou do dosažení jeho zletilosti (případně v souladu s novým kodexem mohou nastat dříve) na jeho zákonných zástupcích. Z jiného usnesení Nejvyššího soudu například vyplývá, že stranou smlouvy o stavebním spoření uzavřeném pro nezletilé dítě, je toto nezletilé dítě, povinnosti se smlouvou spjaté včetně poskytování vkladů jsou ovšem na rodičích jako zákonných zástupcích.¹⁰¹ Myslím si, že judikatura ohledně přijímání daru nezletilým, vycházející ze zákona č. 40/1964, je správná, protože bere ohledy na zájmy nezletilých a jejich budoucí prospěch z daru. Z tohoto důvodu se domnívám, že judikatura se v tomto případě nebude po účinnosti nového kodexu příliš měnit.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.9.2001, sp.zn. 25 Cdo 1005/99.

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.2.2010, sp.zn. 28 Cdo 3429/2008.

Podle současné právní úpravy může nastat případ, kdy má být nezletilému darována hodnota, u které je sporné, jestli bude k jeho prospěchu, postupují rodiče vždy v zájmu dítěte, s péčí řádného hospodáře a nedohodnou-li se, jsou povinni se obrátit na soud.¹⁰²

3.4 Okamžik zániku darovacího vztahu na základě chování obdarovaného

Podle nového kodexu má dárce ze zákonem stanovených důvodů právo odvolat dar. Z této formulace dle mého názoru vyplývá, že projevem vůle o odvolání daru zaniká vlastnické právo obdarovaného k daru a je povinen jej vydat dárci. Myslím si, že § 630 zákona č. 40/1964 Sb. byl založen na stejném základu – šlo o právo domáhat se vrácení daru. Zde ovšem vznikaly ohledně okamžiku, kdy se stala věc vlastnictvím dárce na základě hrubého porušení dobrých mravů, spory mezi soudní praxí a názorem části teoretiků. Mám za to, že tyto názorové rozpory zůstávají, vzhledem k podobné povaze vrácení daru a odvolání daru, aktuální i pro současnost.

Soudní praxe zastává názor, že dárce musí prokázat, že učinil výzvu k vrácení daru a odůvodnit ji – musí v ní být popsáno závadné chování obdarovaného a to, co dárce považuje za hrubé porušení dobrých mravů. Je-li výzva odeslána obdarovanému, dojde ke zrušení darovací smlouvy ex nunc a obnovení vlastnického práva dárce.¹⁰³ Podobně se vyjadřuje O. Jehlička ve svém komentáři, kde uvádí, že pokud dárce práva na vrácení daru využije, tak darovací vztah zaniká okamžikem dojití jeho projevu vůle obdarovanému – tímto projevem se ruší darovací smlouva a obnovuje se vlastnické právo dárce k věci, obdarovaný jako neoprávněný držitel je povinen mu věc vydat, přitom není důležité, jestli jde o věc movitou nebo nemovitou.¹⁰⁴

Naopak zcela odlišný pohled mají J. Mikeš a J. Švestka ve svém článku v Právních rozhledech. Uvádějí, že pokud jde o nemovitost, dárce by s ní mohl bezprostředně po doručení výzvy obdarovanému nakládat jako vlastník. Tak tomu podle autorů článku není, protože mezi dárce a obdarovaným už po poskytnutí daru není žádný právní vztah a tedy ani práva a povinnosti – obdarovaný má práva jako kterýkoli jiný vlastník. Autoři mají proto za to, že darovací vztah doručením projevu vůle obdarovanému zaniknout nemohl a vlastnické

¹⁰² ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 387-390.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.12.2005, sp. zn. 33 Odo 563/2004.

¹⁰⁴ JEHLIČKA Oldřich, ŠVESTKA, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marie a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 686-687.

právo dárce k daru se neobnovilo. V § 630 vidí speciální právo domáhat se vrácení daru, kdy musí být naplněno hrubé porušení dobrých mravů obdarovaným a zároveň žaloba na vrácení daru vůči obdarovanému, která má původ pouze v § 630 – jde o sankci za civilní delikt, kterého se obdarovaný dopustil. Právní mocí rozhodnutí soudu se dárce stane, s účinky ex nunc nově vlastníkem daru, na základě tohoto rozhodnutí se zapíše vlastnické právo dárce do katastru nemovitostí.¹⁰⁵ S tímto pojetím souhlasí R. Pecha, podle nějž dosavadní soudní praxe do jisté míry zjednodušovala výklad a právní následky aplikace § 630 přirovnávajíc cestou analogie nárok na vrácení daru institutu odstoupení od smlouvy.¹⁰⁶

Myslím si, že ačkoli pohled judikatury na přechod vlastnického práva na dárce je jednoznačný, mají z praktického hlediska J. Mikeš a J. Švestka pravdu, vlastnické právo k nemovitostem se zapisuje do katastru nemovitostí, takže je nemožné, aby pouhým projevem vůle dárce bylo jeho vlastnické právo obnoveno. Nemovitost může být například prodána, zastavena, nebo k ní může být zřízeno věcné břemeno – situace vůbec nemusí být jednoduchá a jednoznačná. Na druhou stranu nevidím důvod, proč by žaloba měla být speciální dle § 630 a být samostatným druhem žaloby. Mám rovněž za to, že v této sporné otázce se při odvolání daru pro nevděk uplatní § 2073 nového kodexu, kdy obdarovaný poté, co došlo k jednání, které se považuje za nevděk, stává nepoctivým držitelem a tedy nemůže s věcí nakládat podle své vůle.

V praxi může dojít k tomu, že obdarovaný věc zcizí, podstatné přitom je, kdy k tomuto zcizení došlo. Pokud ke zcizení dojde až po dojití projevu vůle dárce, pak je převod vlastnického práva neplatný a dárce má právo na vrácení předmětu daru po obdarovaném. Jinak tomu bude, pokud projev vůle dárce dojde obdarovanému až poté, co předmět daru oprávněně jako vlastník zcizil. Zde není možné, aby obdarovaný předmět daru dárce vydal a nelze takový požadavek vznést ani vůči novému vlastníku, jehož který vlastnické právo nabyl oprávněně a v dobré víře.

Nový kodex formuluje tento případ výslovně, a to v tom smyslu, že pokud již obdarovaný nemá dar ani jeho hodnotu, zavazuje ho odvolání daru k vydání toho, co mu ještě z předmětu daru zbývá, což se neuplatní v případě, kdy se obdarovaný zbavil daru, aby zmařil jeho vydání nebo jde-li o odvolání daru pro nevděk dárce.¹⁰⁷ Myslím si, že oproti řešení dříve

¹⁰⁵ MIKEŠ, Jiří. ŠVESTKA, Jiří. Nad základními otázkami vrácení daru dárce. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č. 4, str. 157-158.

¹⁰⁶ PECHA, Richard. K nároku na vrácení daru dle § 630. *Právní rozhledy*, 2002, roč. , č. 6, str. 284.

¹⁰⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 809-810.

dovozovaného judikaturou je nový kodex benevolentnější k obdarovanému, který vrací pouze to, co mu z daru zbývá, nikoli peněžitou náhradu – preferuje se přitom náhrada *in natura*.

4. Darování v anglickém právním systému

V rámci této kapitoly se budu zabývat darováním tak, jak je upraveno v anglickém právu, v porovnání s českým právem. Zaměřuji se především na hlavní rozdíly s českou právní úpravou a dále na záležitosti, které mě zaujaly a považuji je za neznámé či zajímavé. V první řadě je důležité poukázat na skutečnost, že anglické právo je součástí angloamerického právního systému a uplatňuje se v současnosti v celém Spojeném království Velké Británie, s výjimkou Skotska a některými odchylkami u Severního Irska. Pro tento právní systém je typické, že soudce právo nejenom nalézá, ale i sám tvoří, pramenem práva jsou tedy jak soudní precedenty, tak psané zákony, obyčeje a okrajově i historická právní literatura.¹⁰⁸

Oproti tomu české právo je součástí kontinentálního právního systému, kde se soudce právo pouze nalézá, nikoli vytváří, pro prameny práva je charakteristická psaná forma, netvoří jej obyčeje ani literatura. Přestože i v českém právním systému lze, podle mého názoru, o využívání precedenčního práva rovněž uvažovat (soudy nižších stupňů se řídí právním názorem soudů vyšších stupňů), pravomoci soudců nejsou tak široké, systém je nastaven úplně odlišně. Přestože se rozdíly mezi oběma systémy snižují, kontinentální právní systém se v posledních staletích přibližuje angloamerickému (ale i naopak), čemuž napomáhá i evropské právo a především judikatura Evropského soudu a Evropského soudu pro lidská práva, odlišnosti stále zůstávají značné, to i v problematice darování.

4.1 Postavení darování v anglickém právním systému

V novém kodexu je darování upraveno v části třetí, kterou tvoří relativní majetková práva, konkrétně v Hlavě II nazvané jako závazky z právních jednání.¹⁰⁹ V anglickém právu je hlavním konceptem vytváření kontraktu tzv. teorie protiplnění, podle které platí, že tam, kde protiplnění není, nejde o kontrakt, což znamená, že darování vůbec není do systému kontraktů řazeno. Podle této stěžejní teorie rovněž platí, že slib je vynutitelný jenom tehdy, je-li součástí

¹⁰⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009, s. 104-106.

¹⁰⁹ Zákon č. 89/2012, občanský zákoník.

smluvního ujednání. Z toho by plynulo, že pokud darování vůbec nepředstavuje smluvní typ, nelze jej ani vynutit. Názory právních vědců i soudů se však v průběhu posledních tří staletí měnily a proto se v současnosti rozlišují tři případy, u kterých soudy uznaly přítomnost protiplnění, i když jde o darování. Prvním případem je tzv. nominální protiplnění. Jde o to, že anglické soudy nezkoumají přiměřenost protiplnění, takže i tam, kde je protiplnění dohodnuto jako nominální (formální), ujednání bude právně závazné i přes teorii protiplnění, která bude obejita. Dalšími případy jsou podmíněčný slib a morální protiplnění.¹¹⁰

Co se týká darovacího slibu, nový kodex jej upravuje v § 2056, ve kterém uvádí, že slibující není povinen darovat, ale ten, komu je slibováno, má právo na náhradu nákladů účelně vynaložených při očekávání daru.¹¹¹ Anglická právní úprava je v tomto směru obdobná, není v rozporu s právem, změní-li dárce svůj záměr darovat předtím, než je darovací vztah uskutečněn. Účelem tohoto pravidla je garantovat tzv. locus poenitentiae, které znamená možnost zrušit chystaný záměr předtím, než bude skutečně naplněn.¹¹²

S darovacím slibem podle mého názoru souvisí, rovněž tzv. promissory estoppel jako zvláštní teorie, podle které i v situaci, kdy ještě například darování není zcela dohodnuto, může obdarovaný na dar spoléhat v takové míře, že neposkytnutím daru mu vznikne škoda. Tehdy se uplatní promissory estoppel, která poslouží tomu, kdo měl být obdarován jako obrana před soudem – jde o prvek ekvity. Příkladem uplatnění promissory estoppel je známý případ *Central London Property Ltd v. High Trees House Ltd*, ve kterém se jednalo o pronájem domů v Londýně. Šlo o to, že v období druhé světové války bylo těžké sehnat pro nájemce do bytu podnájemníky, proto pronajímatel z vlastní dobré vůle nájem podstatně snížil. Po válce o bydlení v domech opět začal být zájem, proto pronajímatel požadoval vrácení rozdílu částky nájmu v době, kdy už domy byly obsazeny a nájemce stále platil snížený nájem. Soud právo pronajímatele na vrácení rozdílu v nájmu i právo na vrácení nájmu na původní částku uznal, a to právě za využití promissory estoppel.¹¹³ Mám za to, že anglické právo zde využívá zásad spravedlnosti, kdy na mimořádné situace, ve kterých by jinak vyhrála při sporu druhá strana, favorizuje toho, komu je působena určitá újma, často ze specifických příčin, které hodnotí soud. Myslím si, že tuto teorii lze přirovnat k zásadě ochrany slabší strany, která se uplatňuje v českém právním systému.

Jedním z požadavků pro naplnění darovacího vztahu je záměr dárce, který musí být okamžitě naplněn, převod z dárce na obdarovaného se musí uskutečnit ihned, pouhý záměr

¹¹⁰ HYLAND, Richard. *Gifts: a study in comparative law*. Oxford: Oxford University Press 2009.

¹¹¹ Zákon č. 89/2012, občanský zákoník.

¹¹² HYLAND, Richard. *Gifts: a study in comparative law*. Oxford: Oxford University Press 2009.

¹¹³ *Central London Property Ltd v. High Trees House Ltd* [1947] KB 130.

darovat v budoucnu není dostatečný. K převodu dojde tím způsobem, že se dárce vzdá svého právního panství nad předmětem daru a převede jej na obdarovaného, případně správce.¹¹⁴ Soudy ale považují za dostatečný záměr dárce převést jakýkoli zájem týkající se jeho majetku. Mám za to, že i český právní systém uznává podobná pravidla, darovací vztah je završen převodem předmětu daru z dárce na obdarovaného, slib darování do budoucna se považuje za darovací slib. Co se týká přijetí daru, anglické právo u darování předpokládá akceptaci bez ohledu na to, jestli obdarovaný o daru ví. Přitom předpoklad bude trvat až do doby, dokud ten, kdo má být obdarován, nepodepíše svůj nesouhlas s darem (přitom tak může učinit i vůči budoucím darům).¹¹⁵ V českém občanském zákoníku ani v právní teorii takové pravidlo není, spíše naopak – vyžaduje se projev obdarovaného, kterým dar přijímá, nikomu nelze nic vnucovat proti jeho vůli.

U formy darování se podle dokumentu Statutes of Frauds (statuta týkající se podvodů), původně vyhlášených v Anglii v roce 1677 se požaduje forma listiny, právní titul k darovanému majetku přejde jenom pokud je listina jasně formulovaná a zaslána obdarovanému. Pokud má být dar převeden prostřednictvím třetí osoby, pak bude darování završeno až poté, co věc získá do svého právního panství obdarovaný.¹¹⁶

V českém právu se v duchu zásady bezformálnosti právních jednání písemná forma obecně pro darovací smlouvu nevyžaduje, avšak písemná forma je předepsána pro věci zapsané ve veřejném seznamu a rovněž pro věci, jejichž převod má být uskutečněn až po uzavření smlouvy.¹¹⁷

V anglickém právu může být předmětem darování jakýkoli majetek, přitom je povoleno pouze darování mezi živými, darování pro případ smrti, které je od letošního roku podle nového kodexu v Česku připuštěno, v Anglii možné není. Zajímavá je možnost darovat tzv. chose in action, která představuje právo žalovat pro vrácení peněz a náhradu škody jako určité zajištění, že se mu jeho peníze vrátí. Tyto převody bez protiplnění výslovně obsahuje The Judicature Act z roku 1873, předtím se rozlišovalo mezi právem uplatnitelným žalobou u soudu a právem uplatnitelným v rámci ekvity.¹¹⁸

Podobná je problematika darování osob trpících duševní poruchou. Podle českého občanského zákoníku není ohledně darování těchto osob žádná zvláštní úprava a mám za to, že se při omezení svéprávnosti uplatní na darování jako právní jednání §§ 64 a 65. Podle

¹¹⁴ HYLAND, Richard. *Gifts: a study in comparative law*. Oxford: Oxford University Press 2009.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Zákon č. 89/2012, občanský zákoník.

¹¹⁸ The Judicature Act 1873.

těchto ustanovení bude darování buď běžnou záležitostí, kterou si člověk vyřizuje samostatně, nebo je k němu nutný souhlas opatrovníka, pokud by jej ovšem nebylo, je možné, aby takové jednání opatrovance bylo opatrovníkem schváleno.¹¹⁹ Podobně anglické soudy mohou dodatečně schválit darování duševně nemocného člověka členům jeho rodiny.¹²⁰

Ohledně darování mezi manžely, které české právo nedovoluje, s výjimkou výlučného majetku, je anglické právo podobně striktní, to samé platí i pro darování zprostředkované třetí stranou. Manželé tvoří právní jednotu, podle právní vědy by šlo o daru z pouhé tužby, jejichž poskytnutí by pouze ochudilo manžela. Dary v rámci soužití, které není manželstvím, povoleny jsou, stejně jako dary mezi bývalými manžely. Ani dar nebo slib platit peníze bývalému manželovi není v rozporu s veřejným právem. Soud však odmítl uznat slib platit ročně peníze jako protiplnění za bývalé spolužití, problém zde nebyl s tím, že by slib byl nemorální, ale spočíval v nedostatku protiplnění za tento slib – manželství už zaniklo.¹²¹

Co se týká zvířat, nový kodex v § 494 zakotvuje, že *“živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze,,.”*¹²² Ohledně darování zvířat kodex zvláštní ustanovení neobsahuje, mám za to, že se použijí přiměřeně ustanovení o darování. Anglické právo například umožňuje darovat zvíře společně s určitou sumou peněz s tím, že pokud by obdarovaný o zvíře pečoval nedbale, je povinen peníze vrátit dárcovým dědicům. Rovněž lze vytvořit určité fondy ve prospěch zvířat, tady potom vzniká tzv. fiduciární vztah mezi správcem a příjemcem prostředků. Fondy obvykle nebývají označovány jako dary určené zvířatům, ale spíše jako charitativní dary určené například na potlačování týrání zvířat.¹²³

Po prostudování materiálů k tématu mám za to, že anglické právo obecně darování jako samostatný smluvní typ neuznává, přesto darování přirozeně probíhá a soudci se jím v rámci precedenčního práva zabývají. Sama jsem ve Velké Británii navštěvovala semestrální kurz smluvního práva, ve kterém se zdůrazňovala zásada *quid pro quo* (něco za něco) v rámci výše zmíněné teorie protiplnění, tedy tam, kde není protiplnění, není ani smlouva, ani závazný a vynutitelný slib plnění, studentům bylo zdůrazňováno, že se mezi kontrakty neřadí. Neznamená to tedy, že by se anglické právo darováním nezabývalo, ale řeší jej v porovnání se různými smluvními typy, nikoli samostatně. Například v případě *Chappel & Co Ltd. v. Nestlé*

¹¹⁹ Zákon č. 89/2012, občanský zákoník.

¹²⁰ HYLAND, Richard. *Gifts: a study in comparative law*. Oxford: Oxford University Press 2009.

¹²¹ *Beaumont v. Reeve* [1846] 8 QB 483, 115 ER 958.

¹²² Zákon č. 89/2012, občanský zákoník.

¹²³ HYLAND, Richard. *Gifts: a study in comparative law*. Oxford: Oxford University Press 2009.

bylo uznáno, že protiplněním za zaslání gramofonových desek může být vrácení bezcenných obalů od čokolád, které byly stejně určeny k vyřazení.¹²⁴

4.2 Darování pro náboženské účely a dary advokátům

Zajímavé je řešení situací, kdy náboženský řád požaduje po svých potenciálních členech, aby se vzdali veškerého svého majetku. V historickém případě *Allcard v. Skinner* se žalobkyně jako členka sesterského řádu měla povinnost vzdát se svého majetku darováním svým příbuzným, chudým lidem, nebo ve prospěch řádových sester. Přitom se zakazovalo poskytnutí rady z jiných zdrojů. Po letech se žena rozhodla z řádu vystoupit a pokusila se požadovat náhradu darů, které tehdy poskytla. Soud rozhodl, že zde byl předpoklad vývoje a proto jí má být darovaný majetek nahrazen, i když byl věnován na charitativní účely.¹²⁵ Toto rozhodnutí pro mě bylo překvapivé, protože všechny předpoklady darování zde byly splněny, včetně hlavního předpokladu, kterým je dobrovolnost. Zde je podle mého názoru patrný zásah ekvity, tedy spravedlnosti, kdy soud mimo známých skutečností přihlédl také k okolnostem, za kterých bylo darováno.

Anglické právo také upravuje dary, které by mohl poskytnout klient svému advokátu. Takové darování vytváří předpoklad, že advokát bude darem ovlivněn tak dlouho, dokud bude vztah mezi klientem a advokátem trvat. Asociace advokátů z důvodů právní etiky udělují advokátům extrémní opatření pro případ přijetí darů od klientů. Existují dvě omezení ohledně přijímání darů. Jde jednak o to, že advokáti (mám však za to, že jsou myšleny i jiné právnické profese), nesmí využívat žádné prostředky vyžadující po klientech poskytování darů a dále nesmí být přijat dar, proti kterému jsou je služba poskytnutá klientovi nepodstatná nebo pokud je klientovi řečeno, že mu bude poskytnuta nezávislá rada v době před poskytnutím daru.¹²⁶

České právo samotné tuto problematiku neupravuje, představenstvo České advokátní komory sice schválilo etický kodex, ale o problematice přijímání darů v něm není zmínka, stejně jako v Etickém kodexu advokátů v Evropské unii. Pouze jeden z článků publikovaných na webových stránkách České advokátní komory uvádí, že advokátní kanceláře se řídí

¹²⁴ *Chappel & Co Ltd. v. Nestlé* [1960] AC 87, House of Lords.

¹²⁵ *Allcard v. Skinner* (1887) LR 36 Ch D 145 (CA).

¹²⁶ HYLAND, Richard. *Gifts: a study in comparative law*. Oxford: Oxford University Press 2009.

vlastními etickými kodexy nebo jinými vnitřními pravidly, která jsou rozpracována podrobněji než zmíněný etický kodex.¹²⁷

Myslím si, že pravidla pro české advokáty by měla být nastavena podobně jako pro advokáty britské, každopádně jejich povinnost chovat se v souladu s pravidly profesionální etiky lze v širším smyslu dovodit z čl.4 odst.1 etického kodexu, kde je uvedeno, že „*advokát je povinen svým poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu*”.¹²⁸

¹²⁷ *Advokáti a dodržování etiky*. [online] cak.cz, [cit. 17.2.2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8428>>.

¹²⁸ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31.října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex).

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo porovnání institutu vrácení daru tak, jak jej upravoval zákon č. 40/1964 Sb., tedy do konce loňského roku platný a účinný občanský zákoník, s novým kodexem, který nabyl účinnosti s počátkem letošního roku. Mimoto bylo účelem práce také určité shrnutí aspektů, které jsou při vrácení daru sporné a zda tato spornost přetrvává i za účinnosti nového občanského zákoníku. Dále jsem porovnávala právní úpravu darování v českém právním systému s úpravou v anglickém právním systému.

Základní hypotézou pro mě bylo rozšíření a zpřesnění úpravy vrácení daru současným občanským zákoníkem oproti právnímu stavu za účinnosti předchozího kodexu a dále to, že vrácení daru obsahuje hned několik bodů, které jsou problematické.

Moje první hypotéza ohledně rozdílu ve vrácení daru mezi původní a novou právní úpravou se potvrdila, termín vrácení daru byl nahrazen pojmy odvolání daru a jeho vydání zpět, přitom počet ustanovení tyto otázky upravující se rozšířil z jediného § 630 zákona č. 40/1964 Sb. na jedenáct ustanovení v současné právní úpravě. Je rozlišeno odvolání daru pro nouzi a pro nevděk, pro budoucí praxi dle mého názoru významné ustanovení § 2073 týkající se okamžiku, kdy se obdarovaný pro nevděk stává nepoctivým držitelem. Za významnou považuji i změnu týkající se možnosti osob, které mají právo na výživu a dědiců domáhat se daru po obdarovaném. V případě odvolání daru pro nouzi je tato možnost logicky dána pokud právo na odvolání daru neuplatní sám dárce, protože ten, kdo má právo na výživu, by byl zkrácen. U odvolání daru pro nouzi pak půjde o možnost dědice v případě, kdy tak nemohl z objektivních příčin učinit dárce. Do účinnosti nového kodexu tyto možnosti nebyly zakotveny vůbec, pouze judikatura dovozovala možnost dědice pokračovat v domáhání se vrácení daru, pokud tak již činil jeho právních předchůdce. Důležité je podle mě také ustanovení § 2078, který jasně řeší, co má obdarovaný vrátit i situaci kdy už ví, že dar bude odvolán a zbaví se jej.

Myslím si, že výše uvedené dokládá, že moje první hypotéza byla naplněna, protože díky novému kodexu došlo k odstranění problematických bodů, kdy se určité závěry pouze dovozovaly v rámci rozhodovací činnosti soudů i ke vzniku nových možností, které v minulé právní úpravě scházely. Provedeným srovnáním jsem zjistila, že nová právní úprava víceméně vychází z OZO, je patrné, že pro tvůrce nového kodexu byla tato právní úprava velkou inspirací.

Má další hypotéza týkající se aplikačních problémů, které přinášelo ustanovení § 630 zákona č. 40/1964 Sb., se úplně nepotvrdila. Například ohledně osob blízkých (či slovy zákona č. 40/1964 Sb. členů rodiny), jsem předpokládala, že nejasná zákonná formulace přinášela velké problémy při rozhodování soudů. Zkoumáním rozhodovací činnosti jsem však dospěla k závěru, že i když pojem člen rodiny nebyl jasný, soudní praxe se jednoznačně přiklonila k rozšiřujícímu pojetí, podle kterého se do okruhu členů rodiny řadili jak manžel, tak sourozenci a příbuzní v řadě přímé, tzn. předci a potomci. Mám za to, že soudy v rámci volnosti, kterou jim poskytovalo zákonné ustanovení, při svém rozhodování dospěly k takovému výkladu, který se jeví jako co možná nejspravedlivější. Článek Mikeše a Švestky¹²⁹ se snažil prosadit výklad restriktivní, soudní praxe ale zůstávala jednotná, proto si nemyslím, že by tento odlišný názor založený na návrhu revidovaného zákoníku občanského z roku 1937 měl větší význam. Nový kodex přitom nejasnosti ohledně definice členů rodiny odstranil zcela, když v souvislosti s odvoláním daru pro nevděk zmiňuje možnost dárce domáhat se daru i při zjevném porušení dobrých mravů vůči osobě blízké dárce. Přitom osoba blízká je v novém kodexu extenzivně definována, takže se podle mého názoru aplikuje vůči ještě širšímu okruhu osob, než jaký byl dovozován judikaturou dle zákona č. 40/1964 Sb.

Za nejvýznamnější rozpor v rámci vrácení daru jsem považovala okamžik obnovení vlastnického práva. Zatímco soudní praxe měla v kontextu předchozí právní úpravy za to, že vlastnické právo dárce se obnovuje samotným projevem dárce, kterým mimo požadavku vrácení daru uvádí i důvody, pro které jej žádá, článek J. Mikeše a J. Švestky¹³⁰ se s tímto pojetím neztotožňuje. Autoři uvádí, že v případě nemovitosti, která podléhá zápisu do katastru nemovitostí, není možné, aby se vlastnické právo dárce obnovilo, protože jako vlastník je v katastru nemovitostí zapsán obdarovaný a k uplatnění práva je třeba speciální žaloby.

Myslím si, že článek autorů je velmi přínosný, jde o zajímavý náhled na věc a mám za to, že v praktické rovině mají autoři pravdu, ihned k obnovení vlastnického práva z logiky věci dojít nemůže, výmaz zápisu je možný, až když je vydáno soudní rozhodnutí (samozřejmě za předpokladu, že obdarovaný dar nevrátí dobrovolně). Ovšem nemám za to, že by tento fakt měl pro rozhodovací činnost význam, jde pouze o spory teoretické. Přitom od letošního roku je v této rovině důležitý § 2073, který v případě nevděku dělá z obdarovaného nepoctivého držitele, otázkou je, jak se projeví při rozhodování soudů. V otázce okamžiku přechodu vlastnického práva jsem zjistila, že ačkoli rozdílný názor existuje a je velmi dobře

¹²⁹ MIKEŠ, Jiří. ŠVESTKA, Jiří. Nad základními otázkami vrácení daru dárce. Právní rozhledy, 2002, roč. 10, č.4, str. 157-158.

¹³⁰ Tamtéž, s. 157.

vyargumentován, opět nejde z mého pohledu o věc, která by vzbudila významnější ohlasy, jde o otázku teoretickou, soudní praxe má na věc jednotný pohled. Přesvědčila jsem se tedy, že moje hypotéza o tom, jaké nejasnosti panují ohledně této otázky, nebyla správná. Ačkoli teoretický spor existuje, není takového významu, jaký jsem mu přisuzovala předtím, než jsem se tématem začala zabývat hlouběji.

U komparační kapitoly jsem se zabývala výzkumnou otázkou, jaké jsou rozdíly v darování, resp. vrácení daru mezi českým a anglickým právním systémem a zda by se mohly právní úpravy vzájemně inspirovat. Základní rozdíl představuje skutečnost, že v Anglii se darovací právní vztah neřadí do systému závazkového práva, protože zde není protiplnění, které je tamějším právem vyžadováno. Mohu potvrdit, že v rámci předmětu Contract law, který jsem ve Velké Británii absolvovala, byla zdůrazňována nutnost protiplnění i fakt, že darování se mezi kontrakty neřadí. Na druhou stranu jsou i aspekty, které jsou oběma systémům společné, jako například nepřípustnost darování mezi manžely. Co se týká samotného vrácení daru, o tomto institutu se mi nepodařilo najít jedinou zmínku, mám proto za to, že písemně upraveno sice není, ale pravděpodobně by bylo možno jej dovodit pomocí pravidel ekvity. Tato pravidla se jistě uplatní na případy, které vyznívají nespravedlivě, kdy se jeden účastník vůči jinému nechová poctivě, přesto mám za to, že výslovná právní úprava vrácení daru by mohla být pro anglické právo inspirující, protože přímo vyjádřená možnost vrácení daru v zákonné úpravě, přináší do právních vztahů jistotu.

Téma vrácení daru je poměrně úzké, informace o něm nejsou ucelené, existuje sice mnoho publikací i článků, které se jím zabývají, ale obvykle nikoli uceleně, neřeší veškeré souvislosti s ním spjaté. Snažila jsem se, abych téma v rámci výše stanovených hypotéz zcela naplnila. Problematika vrácení daru může být podle mého názoru rozpracována ještě více, a to v souvislosti s judikaturou soudů postupujících podle nového kodexu. Zkoumána by mohla být například otázka, zda soudy vzhledem k podobnosti právní úpravy s OZO postupují tak, jak rozhodovaly tehdejší soudy, nebo budou mít na výklad ustanovení odlišný pohled. Rovněž by bylo zajímavé zkoumat, zda ohledně vrácení daru nevznikají nové teoretické problémy v souvislosti s právní úpravou v novém kodexu. Nyní se zdá, že nový kodex dosavadní nejasnosti vyřešil, ale v právní teoretici či soudní praxe mohou postupem času dojít k jinému názoru.

Závěrem bych ráda zmínila, že moje hypotéza ohledně změny, kterou do tématu vrácení daru přinesl nový kodex, se zcela potvrdila, zatímco hypotéza týkající se sporných bodů při vrácení daru, se nepotvrdila. Měla jsem za to, že problémy spjaté s vrácením daru jsou

významné a soudní praxe není jednotná, při analýze těchto sporných aspektů jsem však zjistila, že nejasnosti sice existují, ale v teoretické rovině, praxe soudů je jednotná.

Přitom v některých ohledech rozhodování soudů není podle mého názoru zcela správné, například v případě, kdy soudy dovodily, že dárce nemají příležitost požadovat vrácení daru, nemohl-li tak předtím učinit sám dárce – situace se nyní změnila díky ustanovení § 2074, který tuto možnost již upravuje, takže judikatura by se měla změnit. U darování manželům a mezi manžely mám za to, že nepřetrvávají žádné rozpory a soudy zde docházejí ke správným závěrům, podobně u darování nezletilým. Naopak v případě okamžiku zániku darovacího vztahu pro chování obdarovaného v případě nemovité věci se ztotožňuji spíše s právním názorem teoretiků než s judikaturou soudů, protože mám za to, že argumentace soudů dochází k závěrům, které nemají oporu v praktickém životě. Myslím si, že nyní, za účinnosti nového kodexu by soudy za uplatnění nového ustanovení § 2073 měly tento okamžik zániku darovacího vztahu přehodnotit.

Seznam použitých zdrojů

I. Zákony a důvodové zprávy

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 509/1991 Sb.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění jej měnících a doplňujících k 1.1.1925,
- Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého,
- Zákon č. 19/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- The Judicature Act 1873,
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku z 15.11.1963 [online]. psp.cz. [cit.16.12.2013]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_09.htm>.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. 1120 s.

II. Komentáře, odborné články a ostatní monografie

- ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 2. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 1397 – 2639.
- FIALA Josef. KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář, II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 867 – 1618.
- JEHLIČKA Oldřich. ŠVESTKA, Jiří. ŠKÁROVÁ, Marie a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, 1237 s.
- SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi – 4. Díl § 859 – 1089*. 1. vydání. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, 1936. 866 s.
- BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. *Občanský soudní řád, komentář – I. díl*, Praha: C.H.Beck, 2006, 1042 s.
- BRUK, Dalibor. Vrácení nemovitého daru. Právní rádce, 1996, roč. 4, č. 8, s. 7 – 11.

- DOUDOVÁ, Marie. K výkladu ustanovení § 409 obč. zák. Socialistická zákonnost, 1976, č. 3, s. 134 – 138.
- FOJTÍK, Luboš. K zákonným možnostem vrácení daru a jedno zamyšlení o promlčení u práv z darovací smlouvy. Právní rádce, 2011, roč. 19 č.7, s. 26 – 31.
- KAPITÁN, Zdeněk. Darovací smlouva a problematika povahy vrácení daru. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, roč. 7, č. 1, s. 68 – 77.
- MAKARIUS, Milan. K aktuálním otázkám společného jmění manželů. Aplikované právo, 2005, č. 1, s. 3 – 50.
- MIKEŠ, Jiří. ŠVESTKA, Jiří. Nad základními otázkami vrácení daru dárce. Právní rozhledy, 2002, roč. 10, č.4, str. 155 – 200.
- PECHA, Richard. K nároku na vrácení daru dle § 630. Právní rozhledy, 2002, roč. 10, č. 6, s. 284 – 285.
- SPÁČIL, Jiří. Dobré mravy v českém občanském zákoníku a v judikatuře. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 18, s. 664 – 668.
- VRCHA, Pavel. Vrácení daru. Právní rádce, 1997, roč. 5, č. 12, s. 4 – 11.
- HYLAND, Richard. Gifts: a study in comparative law. Oxford University Press 2009, 708 s.
- GERLOCH, Aleš. Teorie práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009, 308 s.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C.H.Beck, 1995, 386 s.
- ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 550 s.

III. Soudní rozhodnutí

- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26.2.1998, sp. zn. ÚS 249/97-1,
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.5.1997, sp. zn. II. ÚS 28/96,
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29.6.2005, sp. zn. IV ÚS 391/05,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.1.2001, sp. zn. 29 Cdo 228/2000,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.5.2001, sp. zn. 20 Cdo 263/2001,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2001, sp. zn. 33 Odo 105/2001,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.9.2001, sp. zn. 25 Cdo 1005/99,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.12.2001, sp. zn. 22 Cdo 2731/2000,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2002, sp. zn. 33 Odo 137/2002,

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2003, sp. zn. 33 Odo 134/2003,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.2.2004, sp. zn. 33 Odo 1192/2003,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.12.2005, sp. zn. 33 Odo 563/2004,
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.5.2007, sp. zn. 33 Cdo 2148/2007,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2007, sp. zn. 22 Cdo 140/2007,
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.2.2010, sp. zn. 28 Cdo 3429/2008,
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ve věci vedené pod sp.zn. 7 Cdo 95/92,
- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 15.3.2003, sp. zn. 15 Co 137/93,
- Allcard versus Skinner (1887) LR 36 Ch D 145 (CA).
- Beaumont versus Reeve [1846] 8 QB 483 ER 958,
- Central London Property Ltd versus High Trees House Ltd [1947] KB 130,
- Chappel & Co Ltd. versus Nestlé [1960] AC 87, House of Lords.

IV. Ostatní zdroje

- HARDOŠ, Jiří. *Už žádné schovávání informací ve smlouvách*. [online] obcanskyzakonik.justice.cz, 23.11.2013 [cit.9.2.2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uz-zadne-schovavani-informaci-ve-smlouvach/>>.
- *Advokáti a dodržování etiky*. [online] cak.cz, [cit. 17.2.2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8428>>.
- *Dary*. [online] sagit.cz, [cit.9.2.2014]. Dostupné na <<http://www.sagit.cz/pages/delfinheslatxt.asp?cd=150&typ=r&levelid=DARY.HTM>>.
- Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31.října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex).

Shrnutí

PŘENOSILOVÁ, P. *Vrácení daru z darovací smlouvy..* Olomouc 2014. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Katedra občanského a pracovního práva. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Tintěra, PhD.

Diplomová práce je zaměřena na téma vrácení daru. Zabývá se podmínkami darování, zánikem darovacího vztahu a podrobně analyzuje předpoklady, za kterých lze dar vrátit. Zaměřuje se na změny, které nastaly od roku 2014 v návaznosti na účinnost nového kodexu a to v porovnání se zákonem č. 40/1964 Sb., tedy předchozí právní úpravou a obecným zákoníkem občanským, jehož zněním se zákonodárce inspiroval. Práce se zabývá problémy, které s vrácením daru souvisí, odkazuje na soudní rozhodnutí. Součástí je srovnání darování podle české právní úpravy s britskou právní úpravou.

Výzkumnou otázkou je, jak se liší právní úprava vrácení daru podle nového kodexu a zákona č. 40/1964 Sb. a dále, jaké jsou sporné otázky spjaté s vrácením daru a zda přetrvávají i po účinnosti nového kodexu. V současné době není dostupná právní literatura, která by téma rozebírala komplexně.

Z diplomové práce vyplývá závěr, že nový kodex právní úpravu vrácení daru rozšířil a zpřesnil. Dále lze uzavřít, že některé teoretické spory sice přetrvávají, ale nemají větší význam, protože rozhodování soudů je jednotné.

Summary

PŘENOSILOVÁ, P. *Returning the gift of donation agreement*. Olomouc 2014. Dissertation. Palacký University Olomouc. Faculty of Law. Department of Civil Law and Labour Law. Supervisor JUDr. Tomáš Tintěra, PhD.

The thesis deals with the topic of returning the gift. It refers to the conditions of donation, death of donative relationship and detailed analysis of the assumptions for returning the gift. This thesis covers changes that have occurred since 2014 in connection with adoption of new civil code in comparison with Act No. 40/1964 Coll. and common civil code, which was the inspiration for legislators. The thesis deals with problems related to returning the gift and it refers to judicial decisions.

Research question stated are what the difference between new civil code and Act No. 40/1964 Coll. consists in, what the controversial issues associated with returning the gift are and if it persists even after efficiency of new civil code. Currently no legal literature that would discuss the topic comprehensively is available.

It can be concluded that new civil code expanded and corrected the legislation. In conclusion, some theoretical controversies remain, but have not greater significance because of the uniformity of judicial decisions.

Klíčová slova/Key words

Darovací smlouva, odvolání daru, vrácení daru, hrubé porušení dobrých mravů, nevděk, teorie protiplnění, teorie promissory estoppel.

Donation agreement, appeal donation, returning the gift, gross breach of good manners, theory of consideration, theory of promissory estoppel.